

Tosse, Renessanssi ja Kalevala -

Teatteriesityksen tekeminen koulussa

Esittävän taiteen
koulutusohjelma
Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Opinnäytetyö
28.5.2010

Hirvasniemi-Haverinen Lea

Koulutusohjelma Esittävän taiteen koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Tekijä Hirvasniemi-Haverinen Lea		
Työn nimi Tosse, Renessanssi ja Kalevala – teatteriesityksen tekeminen koulussa		
Työn ohjaaja/ohjaajat Marja Louhija		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 28.5.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 68 + 15
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyö <i>Tosse, Renessanssi ja Kalevala- teatteriesityksen tekeminen koulussa</i> tutkii kouludraaman käsikirjoittamista ja ohjaamista. Tapausesimerkkejä ovat näytelmät <i>Tosse, Renessanssi ja Kalevala</i>. Mikä on draamatarina ja voiko siitä tehdä esityksen? Miten käsikirjoituksen voi tehdä koulunäytelmään? Mitä asioita pitää huomioida teatteriesitystä ohjatessa? Opinnäytetyössä esitellään myös teatterilähtöisiä menetelmiä ja teatteriesityksen lyhyt oppimäärä alakoulussa.</p> <p>Näytelmässä <i>Tosse</i> käsitellään draamatarinaa. Draamatarinat tarjoavat mahdollisuuden toiminnalliseen oppimiseen. Niiden pohjaksi tarvitaan hyvä kertomus, joka sisältää selkeän teeman. Draamatarinasta, jonka puitteissa tarinan sisältö prosessoidaan, voi syntyä myös käsikirjoitus ja teatteriesitys. <i>Renessanssi</i> esittelee käyttökelpoisen dramaturgisen strategian miten yhdistää erillisiä kokonaisuuksia toisiinsa. Esitys kulkee kahdessa eri aikatasossa. <i>Kalevalassa</i> liikutaan onnistuneesti jo kolmessa eri aikatasossa: reaali maailmassa, fiktion eli Kalevalan maailmassa ja menneessä ajassa Kalevalan syntymisen alkujuurilla.</p> <p>Improvisaatiolla tuotetaan käyttökelpoista materiaalia käsikirjoituksen pohjaksi. Esityksen voi mainiosti tehdä tarinan, historiallisen henkilön, sadun, kuvan, tilanteen, laulun, runon tai oppilaiden kokemusten pohjalta. Jos näytelmän maailma on lähellä oppilaiden arkitodellisuutta, oppilas löytää sille vastineen omasta todellisuudesta. Silloin omien tuntemusten siirtäminen roolihenkilöiden tuntemukseksi helpottuu. On annettava tilaa myös lasten ja nuorten ideoille, näin heistä voi tulla ajattelevia ja kriittisiä yhteiskunnan jäseniä ja teatterin tekijöitä.</p> <p>Ohjatessa huomioidaan, että teatteri on toimintaa ja toiminnat ovat tekoja. Kokemukseni perusteella kouluteatteriesityksiä tehdessä pitää uhrata aikaa ryhmän turvallisen ilmapiirin luomiseen ja koko näytelmäprosessin suunnitteluun – sekä prosessi että lopputulos ovat tärkeitä. Mieluummin huolella tehty lyhyt esitys kuin liian vähälle harjoittelulle jäänyt kokoillan näytelmä. Esityksen taiteelliset tavoitteet on myös tiedostettava. Teatteriesitys vaatii kypsytysajan, jotta se puhkeaa kukkaan ensi-illassa. Esitystä kannattaa esittää useamman kerran, näyttelijälle ensi-ilta on vain välietappi. Esitykset jatkuvat.</p> <p>Teatterin tekeminen koulussa voi olla oppimista, opettamista ja taidetta. Teatteriesitys opettaa sekä tekijöitään että kokijoitaan.</p>		
Teos/Esitys/Produktio		
Säilytyspaikka Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus		
Avainsanat lastenteatteri, teatteriohjaus, dramatisointi, historiallinen näytelmä		

Degree Programme in Performing Arts		Specialisation Drama Instructor	
Author Hirvasniemi-Haverinen Lea			
Title Tosse, Renaissance, and Kalevala: Scriptwriting and Directing Drama at School			
Tutor(s) Marja Louhija			
Type of Work Bachelor`s Thesis	Date 28 May 2010	Number of pages + appendice 68 + 15	
<p>Abstract</p> <p>The scholarly thesis <i>Tosse, Renessanssi and Kalevala</i> explores the scriptwriting and directing of drama at school. <i>Tosse, Renessanssi</i> and <i>Kalevala</i> are used as case examples. What is a drama tale and can it be turned into a performance? How to write a manuscript for a school play? What must be taken into account when directing a theatre performance? Theatre based methods and a standard level course of theatre performance in primary school are also introduced in the scholarly thesis.</p> <p>The drama story is discussed in the play <i>Tosse</i>. Drama tales offer a possibility for functional learning. A good story with a clear theme is needed at the basis for the tale. The contents of the story are processed within the framework of the drama tale from which a manuscript and a theatre performance can then emerge. A useable strategy for dramaturgy on- how to combine separate entities is introduced in <i>Renaissance</i>. The performance proceeds on two different levels of time. In <i>Kalevala</i>, they move successfully already on three levels of time: - in the world of reality; - in fiction i.e. the world of Kalevala; - and finally in the past in the very origins of Kalevala.</p> <p>Useable material for the manuscript is produced through improvisation. A performance can well be made so that it is based on a tale, a historical person, a story, a picture, a situation, a song, a poem or the pupils' experiences. If the play's world is close to the pupils' everyday life, the pupils will be able to find an equivalent to it in their own reality. That makes it easier to transfer their own feelings into those of the characters in the play. There must also be free space left for the children's and teenagers' own ideas. This is how they can simultaneously become thoughtful and critical members of the society as well as makers of theatre.</p> <p>When directing, one should pay attention to the fact that theatre is action and action equals doing. On the basis of my own experience, one must devote time both for creating a secure atmosphere in the group as well as planning the whole process of making the play. In the other words - both the process and the outcome are important. A profoundly made short performance is better than a full-length play with too little rehearsing. The artistic objectives of the performance must also be realized. A theatre performance needs time for ripening so that it blooms in the premiere. It is worthwhile to perform the play several times, the premiere is only a staging post for the actors.</p> <p>Doing theatre at school can be learning, teaching and art. The making of a theatre performance teaches both the makers and those who experience it.</p>			
Work / Performance / Project			
Place of Storage Arabis Library and Information Center, Helsinki			
Keywords Theatre for children, directing, drama, drama process, historical play			

SISÄLLYS:

1. JOHDANTO	3
1.1 Käsitteistä	4
2. TEATTERILÄHTÖISIÄ MENETELMIÄ.....	5
2.1 Pedagoginen draama.....	5
2.2 Draamatarina.....	8
3. TOSSE	9
3.1 Tosse Lukkarin koulussa draamatarinaksi	9
3.1.1 Taustaa	9
3.1.2 Suunnitelma draamatarinasta	10
3.1.3 Draamatarinaa prosessoidaan.....	18
3.2. Tosse Lukkarin koulussa näytelmäksi	20
3.2.1 Näytelmän Harjoitusprosessista	21
3.2.3 Saavutettiinko draamatarinaan liittyvät tavoitteet Lukkarissa ?	22
3.3 Tosse Klaukkalan koulussa	25
3.3.1 Miten käsikirjoitus syntyi ?.....	25
3.3.2 Miten improvisaatiolla tuotetaan käsikirjoitusmateriaalia ?.....	25
3.3.3 Ohjaajantyön erityisyys kouluteatterissa	27
3.3.4 Palaute.....	29
4. RENESSANSSI	30
4.1 Taustaa.....	30
4.2 Näytelmä Renessanssi Lukkarin koulussa - toiminnallista dramaturgiaa	30
4.3 Renessanssi Klaukkalan koulussa	32
4.3 Oppilaiden mielipiteitä näytelmästä Renessanssi	33
5. KALEVALA	36
5.1 Taustaa.....	36
5.2 Kalevalan juonellinen lyhyt oppimäärä.....	36
5.3 Kalevala näytelmäksi	37
6. TEATTERIESITYKSEN LYHYT OPPIMÄÄRÄ ALAKOULUSSA	42
6.1 Millaisia näytelmiä ?	42
6.2 Riittävästi esityksiä.....	42
6.3 Yksittäinen opetuskerta ja harjoitusprosessi.....	43
6.4 Oppi-isäni teatterityössä: Stanislavski, Brecht, Mamet	44
7. YHTEENVETO JA POHDINTA.....	48
LÄHDELUETTELO.....	51

LITTEET

1. JOHDANTO

Valmistuin kasvatustieteiden maisteriksi vuonna 1988 Joensuun Yliopistosta. Sain luokanopettajan viran Nurmijärveltä samana vuonna ja olen siitä lähtien toiminut luokanopettajana Nurmijärvellä eri kouluissa. Koko työurani ajan olen opettanut peruskoulussa teatteri-ilmaisua. Lisäksi olen opettanut teatteri-ilmaisua taiteen perusopetuksen mukaisesti Nurmijärven musiikkiopistossa yli kymmenen vuotta. Muutamien viime vuosien aikana minulla on ollut mahdollisuus opettaa teatteritaidetta myös yläkoulussa (Nurmijärven yhteiskoulu) ja lukiossa (Arkadia) sekä ohjata aikuisten ryhmää Kansalaisopisto Jukolassa. Olen harrastanut myös aktiivisesti näyttelemistä, mm. Kivi-juhlilla, yli kaksikymmentä vuotta.

Opiskellessani opettajaksi innostuin ilmaisutaidosta, jota Anna-Liisa Alanko opetti meille tuleville luokanopettajille. Joensuun Harjoittelukoulun opettaja Laila Myller innosti opiskelijoita käyttämään teatterilähtöisiä menetelmiä. Innostuin teatterista siinä määrin, että suoritin Teatteripedagogiikan Erikostumisopintojen, PD-ohjelman, Teatterikorkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksessa vuonna 2000 työn ohessa. Dramaturgian prosesseihin ja sovelluksiin olen tutustunut Marja Louhijan johdolla. Sen jälkeen teatteri on vienyt melkein koko naisen opiskelun ja harrastamisen myötä. Pian olen valmistumassa teatteri-ilmaisun ohjaajaksi Metropolian Ammattikorkeakoulun Esittävän taiteen koulutusohjelmasta.

Teatterin siemen kylvettiin minuun kuitenkin jo alakoulussa (ala-asteella). Opettajani Veijo Komppa ohjasi näytelmäesityksiä, jotka tekivät minuun lähtemättömän vaikutuksen, ja joissa itsekkin esiinnyin onnistuen ilolla ja innolla. Tätä samaa lapsuudessani kokemaani teatterin lumoa olen halunnut tarjota myös lapsille, joita opetan. Olen opettanut teatterin avulla, mutta olen myös opettanut teatteria. Teatteri on ollut opettamisen elävöittävä menetelmä eli Pekka Korhosta (2005,5) lainaten olen käyttänyt teatterilähtöisiä menetelmiä. Kirjallisuutta opiskellessa, on improvisoitu kohtauksia lasten lukemista kirjoista, historian tunneilla on eläydytty eri säätyjen elämään ja luokan ryhmäyttäminen on onnistunut draaman keinoin.

Draamaa ja teatteria on käytetty antiikin ajoista lähtien opetuksessa. Katedraalikoulun teinien esitykset olivat kouluteatterin ensimmäinen muoto Suomessa. Moni suomalainen on sukupolvesta toiseen saanut ensikosketuksen teatterin tekemiseen koulun joulujuhlanäytelmissä. Rentola (1993,30-47) toteaa mukanaolon koulunäytelmässä olleen monelle vahva kokemus joko onnistumisesta tai häpeässä. Houni (2000, 174-175) muistuttaa, että moni näyttelijä on saanut kipinän ja innostuksen jopa ammattiin opettajan tukemana. ”Kouluteatterin kautta kulkevat kaikki: niin tulevat teatterin ammattilaiset, katsojat kuin rahavaroista päättävät” (Hellström 1993,61).

Opinnäytetyössäni, *Tosse, Renessanssi ja Kalevala* - teatteriesityksen tekeminen koulussa, tutkin kouludraaman käsikirjoittamista ja ohjaamista .

- Ensimmäisessä käsittelyluvussa esittelen pedagogista draamaa ja draamatarinan. Seuraavissa luvuissa tarkastelen sitä, miten minä ohjaan ja dramatisoin teatteriesityksen koulussa. Käytän konkreettisina esimerkkeinä dramatisoimiani ja ohjaamiani näytelmiä *Tosse, Renessanssi ja Kalevala*.

- *Tosse* on tehty kahteen otteeseen, 1999 Lukkarin koulussa ilmaisutaitoryhmän kanssa ja 2008 Klaukkalan koulun teatterikerhon kanssa.

- *Renessanssi* on tehty myös kerhotyönä Lukkarin kouluun 2006 ja Klaukkalan kouluun 2009.

- *Kalevala* on ollut kuitenkin kesto-suosikkini, sitä on tehty Lukkarin koulussa 1999 ja 2002, Nurmijärven musiikkiopiston teatteri-ilmaisoruuhmassa 1999, Nurmijärven Yhteiskoulussa (yläkoulu) 2007 ja Klaukkalan koulussa 2010.

- Viimeisessä luvussa käsittelemme sitä miten ajatellaan teatteriksi eli mitä oppeja sovellan ohjaamisessa.

Tavoitteenani on tutkia ohjaamistani ja sen suunnittelua, koska pyrin parantamaan oman työni laatua. Tämän lisäksi tavoitteenani on tutkia sitä, miten rakennan teatteriesityksen. Tapausesimerkkien avulla haluan tuoda malliesimerkkejä niille, jotka eivät ole ennen ohjanneet, mutta haluaisivat kokeilla sitä. Tutkimuskysymyksiäni kouludraaman käsikirjoittamisen ja ohjaamisen alueella ovat:

1. Mikä on draamatarina ja voiko siitä tehdä esityksen?
2. Miten voi tehdä käsikirjoituksen koulunäytelmään?
3. Mitä asioita pitää huomioida teatteriesitystä ohjattaessa?

Toivon työni rohkaisevan opettajia kokeilemaan ohjaamista. Olisi tärkeää, jos mahdollisimman monella opettajalla ja oppilaalla olisi rohkeutta kokeilla näytelmän tekemistä. Mitä iloa ja yhteisöllisyyttä se toisikaan !

Eikä kouluteatterin tarvitse olla pelkkää pinnallista tekemistä. Se voi olla myös taidetta, sillä Anne Bogartia (2004, 11) lainaten ” uskon sen muuttavaan voimaan.”

1.1 Käsitteistä

Anna-Lena Østern (1994,43) toteaa, että ”draama on teatterin keinojen pedagogista käyttämistä”. Draaman ydin on teatteritaiteessa, mutta sitä voidaan käyttää myös opetusmenetelmänä.

Pekka Korhonen mainitsee (Korhonen & Airaksinen 2005,5) draamapedagogiikan nimen muuttuneen draamakasvatukseksi Teatterikorkeakoulun aikuiskoulutusyksikössä. Hannu Heikkinen (2005, 25) toteaa draamakasvatuksen kattavan kaiken sen draaman ja teatterin, joita koulussa ja teatteri-ilmaisoruuhmassa hyödynnetään. Esittävä, osallistava ja soveltava draama sekä teatteritaiteen perusopetus sopivat tähän viitekehykseen. Korhonen (2005,5) on ottanut käsitteen teatterilähtöiset menetelmät käyttöön, koska käsite draama on varsin ongelmallinen suomen kielessä. Tässä asiassa olen Korhosen kanssa täysin samaa mieltä. Mielestäni suomalainen termi kuvaa tämän päivän laajaa teatterikenttää selkeästi. Tässä työssä käytän kuitenkin enimmäkseen käsitettä draama tai teatterilähtöiset menetelmät, kun tarkoitan teatterin keinoja.

2. TEATTERILÄHTÖISIÄ MENETELMIÄ

2.1 Pedagoginen draama

Østernin mukaan (1994 , 43-72) Pedagogisen draaman sisältö muodostuu estetiikasta, teematyöstä ja vuorovaikutuksesta. Teematyöllä hän tarkoittaa temaattisen sisällön älyllistä ja tunnepohjista hyväksymistä. Draaman kanssa työskennellessä opitaan taiteellista ilmaisua. Siinä oppiminen pohjautuu ilmaisuun ja esteettiseen elämykseen. Keskeistä draaman kanssa työskentelylle on oma toiminta ja kokemuksellisuus. Draamatyöskentely harjoittaa ajattelun valmiuksia. Draama on toiminnan avulla ajattelua. Draamaopetus auttaa oppilaita hahmottamaan elämäänsä tässä videoyhteiskunnassa. Draamassa työskennellään todellisen ja fiktiivisen todellisuuden välillä. Draaman fiktio voi olla avoin tai etukäteen määritelty. Hahmo eli rooli, aika, paikka ja tarina ovat fiktion ja draaman peruselementit .

Draaman parissa toimiminen merkitsee liikkumista todellisen ja fiktiivisen todellisuuden välillä. Tarinan keskeisen sanoman vahvistaminen ja selventäminen on draaman ilmaisukeinojen tehtävä. Draaman intensiteetti syntyy ristiriidasta ja jännitteestä. Draaman ilmaisukeinoja ovat mm. metafora, jännite, vastakohta, symboli, rituaalit ja rytmi. Metaforan avulla voidaan selventää sisältöä, roolien välille voidaan luoda jännite ja vastakohtien avulla luodaan tapahtumiin dynamiikkaa. Symbolien tarkoitus on luoda mielikuvia ja rytmi on esityksen pulssi sen osien ja kokonaisuuden välinen suhde.

Dramaturgisia valintoja ovat tulkinta , kohdentaminen, käännekohta, tyyli ja draaman muoto. Näitä kannattaa harjoitella yhdessä oppilaiden kanssa. Draaman muodolla ja tyylillä saadaan esitykseen yhdenmukaisuutta esim. naturalismia. Käännekohta on usein yllättävä tapahtuma, joka johtaa esityksen uuteen vaiheeseen. Tulkinta on se merkitys, joka otetaan työstettävään esitykseen. Kohdentaminen tarkoittaa tärkeimmän kiinnostuksen kohteen.

Draamatyöskentelyn tavoitteena on mm. :

- esteettisen ja eettisen elämänsänteen kehittäminen
- esteettisten ja eettisten valintojen merkityksen ymmärtämisen oppiminen
- ihmisten välisten vuorovaikutussuhteiden ymmärtäminen
- myönteisen suhtautumistavan kehittäminen yksilöä, ryhmää, yhteiskuntaa ja erilaisia yksilöitä kohtaan
- vuorovaikutustaitojen kehittäminen
- tunteiden ymmärtäminen
- elämän ilmiöiden ja ihmisten välisten vuorovaikutussuhteiden ymmärtäminen
- ilmaisun rohkaiseminen
- kriittisen arviointikyvyn kehittäminen

Draamaopetus on tärkeää koulussa, koska draamatyöskentely voi toimia motivoivana tekijänä oppimiselle. Lapsille leikki on työtä, jos sen voi ottaa vakavasti on todellinen mahdollisuus oppia siinä tilanteessa. Jos draamaopetus on toteutettu hyvin, sillä on voimakas vaikutus kielen ja kirjallisuuden kehittämiseen sekä lasten itsetuntoon.

Draama auttaa myös vuorovaikutustaitojen kehittymiseen ja draamaprosessin kautta voi vaikuttaa. (Allan Owens & Keith Barber 1998,11.)

Hannu Heikkisen mukaan (2005, 20) lapsista voi tulla ajattelevia ja kriittisiä yhteiskunnan jäseniä, jos heille annetaan mahdollisuus oman oppimisen omistamiseen. On annettava tilaa lasten ja nuorten omille ideoille ja samalla pyrittävä luomaan oppimisen kehyksiä. Parhaiten nämä toteutuvat luomalla erilaisia draaman maailmoja, jossa toiminnasta vastaavat sekä oppilaat että opettajat.

Draamatyöskentelyn perusedellytyksiä ovat turvallinen ja salliva ilmapiiri. Opettajan ja ryhmän kannattaa tehdä yhdessä draamasopimus eli yhteiset pelisäännöt. Kun osanottajat uskovat ja sitoutuvat draaman tapahtumiin, he ovat tosissaan mukana draamatyöskentelyssä.

Draamapedagogisia työtapoja

Østernin (1994, 43-72) mukaan draamapedagogisia työtapoja ovat mm. *improvisaatio, asiantuntijarooli, kuuma tuoli, haastattelu, reportaasi, ajatusten vahvistaminen, roolipeli, näyttämöpeli ja patsasdraama*. Roolihahmoista voidaan laittaa näytteille maalauksia, piirrettyjä kuvia, valokuvia ja lyhyitä sanallisia selostuksia. Tekstiä voidaan tuottaa samaistumalla roolihahmoon vaikkapa päiväkirja-muodossa. Nämä kaikki työtavat yleensä motivoivat ja innostavat oppilaita.

Improvisaatio on toimintaa, jota ei ole määritelty etukäteen. Improvisaatio on hyvin käyttökelpoinen työtapo, jota lapset yleensä rakastavat. Improvisaatiota voidaan käyttää lämmittelyä ennen varsinaista harjoitusprosessia, se on myös metodi, jota käytetään tuotettaessa materiaalia esityksiin. Improvisaatio voi olla myös oma taidemuoto. Improvisaation voi aloittaa hyvin monella tavalla: kuvasta, otsikosta, lauseesta, teemasta, esineestä, mielialasta. Improvisaatio kehittää ohjaajan, dramaturgin ja näyttelijän ammattitaitoa. Improvisaatiossa tavoitellaan toisten ideoiden hyväksymistä. Hyvä ryhmä voi saada jäsenensä edistymään niin, että he saavat aikaan uskomattomia saavutuksia. (Johnstone 2003, 25.)

Johnstone käyttää käsitteitä status, estäminen ja hyväksyminen. Jos haluaa juonen edistyvän on hyväksyttävä tarjous. Statusharjoituksissa palvelijan status voi olla korkeampi herran statusta ja herkullisinta on, kun status vaihtuu kesken kohtauksen.

Ajatusten vahvistaminen on tekniikka, jota voidaan käyttää vaikkapa pohdittaessa vaikeita elämäntilanteita. Tässä tekniikassa roolihenkilön takana on toinen henkilö, joka sanoo ääneen roolihenkilön ajatuksia vuorosanojen välissä.

Luokkahuonedraamaa voidaan käyttää kaikissa koulun oppiaineissa metodina. Teemat, joita tutkitaan voivat olla historiallisia, paikallisia tai globaaleja. Tässä on tärkeää, että kaikki osallistuvat työskentelyyn. Draaman tavoite onkin, että opitaan asioita elämispohjaisesti. Myös opettaja voi olla roolissa. Lajityypin yksi edustaja tunnetaan maailmalla nimellä TIE eli theatre in education-esitys.

Patsasdraamassa jähmettyneet asennot auttavat jäsentämään tehtävästä olennaisimman. Patsaat voivat myös liikkua ja vastata kysymyksiin. Ryhmän jäsenet voivat toimia vuorotellen patsaina tai veistäjinä.

Roolipelissä yksinkertaistetaan todellisuutta ja poimitaan oleellisia asioita esitettäväksi. Esim. *Käyttäytymispelissä* harjoitellaan erilaisia valmiuksia kuten työpaikanhakua. Erästä roolipelin muotoa kutsutaan sosiodraamaksi.

Näyttämöpeli on kehittynyt roolipelistä. Siinä osa henkilöistä näyttelee ja osa seuraa esitystä. Näyttämöpeli käsittelee ajankohtaisia pulmia. Katselijoita rohkaistaan ottamaan itselleen erilaisia rooleja ja osallistumaan esitykseen. Näyttämöpeli muistuttaa Forum-teatteria.

Draamaa kannattaa käyttää opetusmenetelmänä. Pedagogisessa draamassa tulee olla kuitenkin selvä sisältöalue. Erityisen hyvin draama sopii ajatusten ja asenteiden tutkimiseen ja tiedostamiseen. Draamassa toimitaan tässä ja nyt, kun taas kirjallisuus on jo mennyttä aikaa. (Østern 1994, 46-72.) Draama toimii myös motivoivana tekijänä

oppimiselle ja voi " edistää laadullista oppimista "
(Owens& Barber 1998,11).

2.2 Draamatarina

Suomeksi käsite ”pretext” on saanut muodon ”draamatarina”. Se on tarinallinen kehys, jonka puitteissa tarina sisältö prosessoidaan yhdessä. Se tarkoittaa hyvin suunniteltua rakennetta draamatyöskentelyä varten. Aihe mahdollistaa oppilaille helpon sisäänpääsyn draamatyöskentelyyn. Tämän rakenteen puitteissa ja ansiosta voi syntyä ryhmän oma draamaprosessi. (Owens & Barber 1998, 8.) Draamatarina kestää usein keskimäärin kahdeksan oppituntia. Siinä ei ole tarkoitus tehdä esitystä yleisölle, mutta se voi synnyttää esityksen tai esityksen aihiot sivutuotteena.

Draamatarinat kiinnostavat, houkuttelevat sekä asettavat haasteita eri ikäisille sekä eri valmiuksia omaaville ryhmille. Ne toimivat lähtökohtana draamaprosesseille ja teatterin tekemiselle. Joskus prosessi johtaa jopa teatteriesityksen tekemiseen, mutta draamatarinat toimivat myös itsenäisinä kokonaisuuksina, joiden tarkoituksena ei olekaan tehdä yleisölle suunnattua teatteriesitystä, vaan tutkia draamatarinan avulla jotain teemaa, asiaa, ilmiötä maailmasta esim. ystävyyttä , kiusaamista tai viikinkien elämää. Draamatarina on muodoltaan avoin, joten siihen osallistuva ryhmä vaikuttaa siihen, minkälaiseksi toiminta ja siinä kehittyvä ryhmäprosessi muotoutuu. Draamatarinat tarjoavat mahdollisuuden toiminnalliseen oppimiseen ja edellyttävät myös ryhmätyötaitoja. (Owens & Keith 1998,11.)

Owensin & Barberin (1998, 30) mukaan draaman tekniikat ja työtavat ovat sovittu tapa käsitellä aikaa, tilaa ja toimintaa tarkoituksena synnyttää merkityksiä. Ne mahdollistavat kaikkien ryhmän jäsenten osallistumisen. Työtavat ovat peräisin eri lähteistä mm. teatterista, kirjallisuudesta, psykologiasta ja taiteista.

Tekemiseen liittyviä työtapoja ovat mm. pelit ja leikit, improvisaatio, haastattelut ja kuulustelut, äänimaisema, uutinen, tilannekuva, reportaasi, asiantuntija mantteli, simulaatio, kätkeyt ajatukset, improvisaatio, viestit, opettaja roolissa, kokoukset, patsaat ja tilan määrittely, puvustaminen, viralliset viestit, kirjeet, päiväkirjat, sanomalehdet, kartat ja kaaviot, salakuuntelu, otsikot, ulkopuolinen uhka, roolinvaihto, forum-teatteri, kokoukset, kollektiivinen rooli, tietokoneviesti, puhelinkeskustelut. Opettajan tulee pohtia omassa suunnittelutyössään , mitkä työtavat soveltuvat parhaiten tavoitteiden saavuttamiseen.

Asioiden käsittelyyn, reflektointiin ja arviointiin liittyviä työtapoja ovat: yhteinen piirtäminen, ohittaminen, seremoniat ja rituaalit, hetken merkitseminen, rooli seinällä, montaasi, naamiot, tyhjä tuoli, kaiku, laulu, kuvapatsas, omantunnon kuja, joko-tai jatkumo, elävät patsaat/ koneet, ja miimi.

Osaa ylläolevista draamatarinan tekniikoista avaan kouluteatterin tapausesimerkeissäni *Tosse-joulutontussa, Renessanssissa ja Kalevalassa.*

Draamatarinan suunnittelussa olisi muistettava seuraavat asiat:

- Tavoitteiden tulee olla selkeät ja yksinkertaiset.
- Tavoitteiden tulee olla suhteutettuna ryhmän kehitystasoon.
- Sisällön on oltava tarkoituksenmukainen ja innostava kyseessä olevalle ryhmälle.

- Pelisäännöistä on sovittava ryhmän kanssa.
- Mietittävä draamatyöskentelyssä tarvittavat välineet ja materiaalit.
- Mietittävä etukäteen miten vangitset ryhmän mielenkiinnon.
- Toiminnan organisointiin mietittävä valmiiksi kysymykset.
- Sitoutumista vahvistamaan on mietittävä useita työtapoja ja tekniikoita.
- Pääpiirteet mahdollisesta jatkotyöskentelystä
- Miten arvioida, tallentaa ja raportoida työskentely

Mielestäni draamatarinoissa käytäntö ja teoria lyövät kättä. Draaman käyttäminen on siis kriittistä ja demokraattista toimintaa. Draamatarinoiden avulla pyritään edistämään yksilöllistä ajattelua suhteessa ryhmään ja erilaisiin mielipiteisiin.

3. TOSSE

3.1 Tosse Lukkarin koulussa draamatarinaksi

3.1.1 Taustaa

Opiskelin Teatterikorkeakoulun täydennyskoulutuslaitoksessa lukuvuonna 1999-2000. Tavoitteenani oli tuolloin suorittaa *Teatteripedagogiikan Erikoistumisopintojen PD-ohjelma*. Näiden opintojen lopputyönä oli tehtävä pedagoginen tutkimushanke. Teatteri-ilmaisun opetusta tutkivan projektin/ hankkeen tavoitteena oli saada opiskelija pohtimaan pedagogiikan erilaisia muotoja ja päämääriä sekä luoda opiskelijalle henkilökohtainen suhde siihen menetelmään, jolla hän opettaa teatteri-ilmaisua. Projektilla pyrittiin myös tekemään opiskelija tietoiseksi olemassa olevista teatteri-ilmaisun opetusmetodeista ja kehittämään opiskelijan näkemystä taideopetuksesta. Innostuin draamasta luetuani Anna-Leena Østernin artikkelin *Pedagoginen draama* teoksessa *Ilmaisun monet kielet*. Olin tutustunut työtapaan myös kurssin *Teatteri-ilmaisun perusteet ja pedagogiikka* (Tipp) aikana. Allan Owens piti kurssilla viikon kestävän koulutusjakson, jolloin opittiin asioita tekemällä. Päätin kokeilla heti koulussa saamiani oppeja. Kokeiluni jäivät tuolloin kuitenkin muutamien tekniikoiden pyörittämiseen. Onneksi jatkokurssilla(Tipp) oli mahdollisuus päästä uudemman kerran Owensin oppiin. Halusin kokeilla uudestaan tätä menetelmää syksyllä 1999 haastavan ryhmäni kanssa ja kehittää oman draamatarinan. Asetin tuolloin tavoitteeksi koko jaksolle:

1. Tutustua pedagogiseen draamaan opetusmenetelmänä.
2. Saada oppilaat ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta ja saada oppilaat hyväksymään itsensä sellaisenaan kuin ovat
3. Integroida erityisoppilaat ilmaisutaitoryhmään
4. Suunnitella oma draamatarina
5. Tehdä draamatarinasta esitys Lukkarin koulun joulujuhliin 1999

Toimin tuolloin luokanopettajana Nurmijärvellä. Päätin tehdä pedagogisen

tutkimushankkeen silloisiin opintoihini Lukkarin koulun ilmaisutaitoryhmän kanssa. Lukkarin koulussa (alakoulu) oli tuolloin haluttu panostaa valinnaisaineisiin jo vuosia. Koulun 3.- 6. oppilaat saivat valita kahdesta neljään valinnaisainetta vuodessa. Vuosi oli jaksettu neljään jaksoon, jota valinnaisaineet noudattavat - paitsi ilmaisutaito eli *Näytellään-ryhmä*. Ilmaisutaitoa oli vain kaksi jaksoa vuodessa: syysjakso ja kevätjakso.

Ilmaisutaitoryhmä

Syyslukukaudella 1999 ilmaisutaitoryhmässä oli 24 oppilasta: viisi kolmannelta luokalta, kymmenen neljänneltä luokalta, viisi viidenneltä luokalta, kaksi kuudennelta luokalta sekä kaksi erityisluokilta. Poikia oli kymmenen ja tyttöjä neljätoista. Ryhmä oli hyvin levoton, joten tarvittiin oppilaita innostava metodi, jotta ehdittäisiin tehdä myös näytelmä. Aikaa näytelmän ja draamatarinan tekemiseen oli puoli vuotta.

3.1.2 Suunnitelma draamatarinasta

Draamatarinaa käytetään työskentelyn rakentamisen perustana noin seitsemän viikkoa tai yhden projektin ajan. Lukkarin koulussa käytettävissä oli 16 viikkoa, eli 16 x 2 tuntia, mutta draamatarinasta oli tarkoitus tehdä myös esitys.

Draamatarinan pohjaksi tarvitaan hyvä kertomus, joka sisältää selkeän teeman. Valitsin Jorma Mäenpään tarinan Tosse – joulutonttu, ikivanhasta oppikirjasta (Kuosmanen, Merenkylät, 1971) koska siinä kerrotaan erilaisuudesta. Tavoitteena oli, että koulumme oppilaat oppisivat ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta. Lukkarin koulun yhteydessä sijaitsee Kivenpuiston koulu, joka on erityiskoulu. Kivenpuiston koulun oppilaat käyvät päivittäin syömässä Lukkarin koulussa, joten kehitysvammaisen oppilas on jokapäiväinen tuttavuus. Jotkut Lukkarin koulun oppilaat hieman pelkäävät " erilaista " oppilasta, joten tätä asiaa haluttiin käsitellä myös draaman keinoin. Toinen tärkeä tavoite oli itsensä hyväksyminen sellaisenaan kuin on.

Valitsin itse draamatarinan sisällön ja muodot, koska ryhmä oli alussa hyvin heterogeeninen ja yhteistyö oli ryhmälle vaikeaa.

Ennakkosuunnitelma draamatarina Tossesta

(Soveltuu päiväkotikäisille ja vanhemmille)

Oppiakseni draamatarinan tekemisen, suunnittelin Lukkarin koulun ilmaisutaitoryhmän toiminnan etukäteen hyvin tarkasti. Tavoitteeksi asetin seuraavat asiat:

- Harjoitella turvallista draamatyöskentelyä kokemattomassa ryhmässä ja kehittää tarinalle tyydyttävä muoto ja sisältö.
- Saada oppilaat ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta.
- Saada oppilaat hyväksymään itsensä sellaisenaan kuin ovat.
- Kirjoittaa tarina näytelmäksi.

Tekemääni ennakkosuunnitelmaa toteutin Lukkarin koulun ilmaisutaitoryhmässä

syksyllä 1999. Avaan myöhemmin kappaleessa *Draamatarina Tosse – Lukkarin koulussa* johtopäätökset draamatarinasta.

Oppiminen kohdistuu

Draaman taidot ja Ymmärtäminen	Sosiaaliset taidot	Mahdolliset oppimisalueet
Kuviteltuun tilanteeseen uskomisen	Työskentely ryhmässä	Ystävyys
Kuviteltuun henkilöhahmoon eläytyminen	empatia	erilaisuuden hyväksyminen
Roolin omaksuminen	herkkyys toisten mielipiteille	eettinen päätöksenteko itsensä hyväksyminen
Erilaisiin draaman työtapoihin tutustuminen		

Tarvikkeet: punainen parta, huiveja, hattu, hyppynaruja, pallo, cd-soitin , klassisia cd-levyjä, Tosse-tarina, kyniä ja paperia, tuoleja.

1. oppitunti

LEIKKI:

Tuolit on sijoitettu piiriin - tuoleja on yksi vähemmän kuin oppilaita. *Kun musiikki (klassinen ?) alkaa, lähdet kiertämään tuolien ympäri. Musiikin loputtua yrität ehtiä istumaan tyhjään tuoliin. Se ainut oppilas, joka jää ilman istumapaikkaa saa hatun ja joutuu pitämään hattua niin kauan, kunnes joku toinen jää ilman istumapaikkaa. Hattu luovutetaan aina sille oppilaalle, jolla ei ole istumapaikkaa.*

- a) Leikitään ainakin kymmenen kierrosta.
- b) Keskustellaan, miltä tuntui olla erilainen.

KERTOMINEN :

Opettaja kertoo osan tarinasta *Tosse-joulutonttu*.

Olipa kerran pieni joulutonttu. Hänen nimensä oli ? (Opettaja voi kysyä oppilailta nimiehdotuksia, joita voi käyttää sitten näytelmässä myöhemmin muiden tonttujen niminä.) Hänen nimensä oli Tosse. Sata ensimmäistä vuottaan Tosse vietti Korvatunturin lastenkamarissa. Siellä hän oppi hauskoja leikkejä. (Opettaja voi kysyä, mitä leikkejä.) Yksi pieni suru hänellä oli. (Opettaja voi taas arvuutella , mikä huoli tontulla oli .) Hänen lyhyt partansa oli punainen eikä harmaa, kuten toisilla tontuilla. Kun Tosse täytti sata vuotta, hän pääsi Korvatunturin Tonttukouluun. Siellä Tonttu tietävä opetti lukemaan ja kirjoittamaan. Jokainen kunnan tonttu osasi nimittäin sujuvasti nämä taidot. Tossen punainen parta kasvoi. Toverit ihmettelivät sitä. Joku heistä oli niin lapsellinen, että kiusasi Tossea sen vuoksi. Tosse-joulutonttu itki harmissaan. Hän olisi tahtonut olla samanlainen kuin muut.

KESKUSTELU:

Kuka piti kertomastani nostaa käden ylös tai nousee seisomaan tai menee selälleen lattialle. Mikä oli kertomukseni mielenkiintoisin kohta?

LEIKKI:

Tarkoitus muodostaa erilaisia ryhmiä. *Kaikki, kenellä on sininen paita menevät samaan ryhmään. Kaikki, jotka ovat syntyneet tammikuussa, menevät samaan ryhmään jne . Tätä leikkiä voidaan jatkaa niin kauan, että ryhmät ovat toimivia.*

IMPROVISAATIO :

Oppilaat ovat neljässä eri ryhmässä. *Improvisoikaa mielenkiintoisin kohta.* Ryhmien improvisaatiot esitetään ja mennään seuraavaan vaiheeseen.

HAASTATTELU :

Jos ryhmien improvisaatioissa esiintyy Tosse, haastatellaan Tossea. Jos Tosse ei esiinny niissä, haastatellaan jotakin improvisaation hahmoa, jotta tämä työtapa tulee tutuksi.

KESKUSTELU

Miltä Tossesta tuntui, kun häntä kiusattiin?

Onko sinua koskaan kiusattu?

Keskustelua ensin pienryhmissä, sitten yhdessä.

2. oppitunti

LEIKKI:

Kävele ympäri salia ja kuvittele, että sinulla on liian iso nenä, kaula, korvat, maha.

KESKUSTELUA :

Miltä tuntuu, kun on mielestään erilainen kuin muut ?

OPETTAJA ROOLISSA:

(Opettajalla on esim. harmaa tonttulakki päässä ja karttakeppi kädessä.) *Muistatteko pientä punapartaista tonttua tonttukoulumme ensimmäiseltä luokalta? Minä olen kuullut, ettei hän pidä parrastaan ja häntä jopa kiusataan sen takia. Mitä hänen pitäisi tehdä ? Kirjoittakaa hänelle kirje, hän on hyvä lukemaan. Oppilaat kirjoittavat kirjeen Tosselle pienissä ryhmissä. Kirjeet luetaan ääneen ryhmä kerrallaan.*

KERTOMINEN :

Opettaja voi jatkaa kertomista roolissa tai omana itsenään. *Eräänä iltana Tosse keksi hyvän keinon. Hän päätti värjätä partansa. Tosse hiipi tyhjään luokkaan. Opettajan pöydällä oli suuri mustepullo. Tosse tarttui siihen kaksin käsin ja kaatoi mustetta parralleen. Muste oli tietysti sinistä niin kuin muste tavallisesti on. Ja niin kävi, että Tossen parta muuttui entistä hassummaksi. Siitä tuli sinipunainen. Tosse sai kasvonsa ja vaatteensakin musteeseen. Kun hän lähti luokasta, tipahteli mustetta parrasta lattialle. Tosse oli hirveän onneton. Koko illan hän pesi ja pesi kasvojaan. Seuraavana aamuna Tonttu Tietävä näki mustetahrat. Ne johtivat suoraan Tossen vuoteeseen. Mitähän Tosselle nyt tapahtuisi?*

IMPROVISAATIO:

Improvisoikaa tilanne, mitä Tosselle tapahtuu. Esitykset.

PIIRTÄMINEN :

Piirtäkää kuva sinipunapartaista tontusta. Kuvat ripustetaan seinille.

OPETTAJA ROOLISSA:

Tervetuloa Korvatunturin taidenäyttelyyn. Tänä vuonna meidän teemamme on erilaisuus.

3. oppitunti

KUVAPATSAS :

Ensin esitetään liikkuvina, ääntelevinä patsaina oppilaiden olotiloja. *Millainen olo sinulla on nyt? Esitetään oppilas X:n olotila patsaana. Miltä Tossesta tuntui, kun parta oli sinipunainen? Esitetään Tossesta kuvapatsaita.*

KERTOMINEN:

Tonttu Tietävä oli vanha ja viisas. Hän ei moittinut, vaan taputti Tossea olkapäälle: Kas niin Tosse, mikä sinua vaivaa? Surkea Tosse kertoi luottavasti hänelle kaikki huolensa. Kauan Tonttu Tietävä istui ja mietti. Viimein hän sanoi...

OPETTAJA ROOLISSA :

Minua huolestuttaa tuo Tosse. Taidanpa soittaa pukinmuorille.

PUHELINKESKUSTELU:

Esittääkää pareittain joulupukinmuorin ja Tonttu Tietävän puhelinkeskustelu.
Esitykset.

KERTOMINEN:

Tonttu Tietävä sanoi: - Puhdista ensin lattiat, Tonttukoulussa ei saa olla tahroja. Tule sitten luokseni, minulla on sellaista ainetta , jolla saamme sinut puhtaaksi. Ei sinun tarvitse hävetä punaista partaasi! Aika kului. Tosse täytti kaksisataa vuotta. Silloin hän sai siirtyä Korvatunturin Työpajaan. Siellä oli kaikilla niin kiire, ettei kukaan huomannut Tossen punaista partaa, ei edes Joulupukki. Tosse ei vain itse ollut unohtanut partaansa.

ARVAUSLEIKKI:

Esitetään pantomiimisesti jotain työtä mitä Korvatunturin työpajassa tehdään.
Jokainen esittää vuorollaan jotain työtä. Toiset yrittävät arvata, mitä tehdään.

KONEET :

Yksi oppilaista menee salin keskelle ja toistaa pientä liikettä. Siinä voi olla mukana sanoja tai ääniä. Muut ryhmän jäsenet yhtyvät liikkeeseen vuorollaan ja liittyvät samalla patsaan osiksi.

4. oppitunti**KERTOMINEN:**

Eräänä päivänä Tosse maalasi leikkiauton pyöriä harmaiksi. Silloin hänen päähänsä pälkähti taas kokeilla parran maalaamista. Tosse oli nyt varovainen, yhtään maalipisaraa ei pudonnut lattialle. Maali kuivui nopeasti. Mutta – voi ,voi! Parta tuli kovaksi kuin jääpuikko pakkasessa. Tosse parka saattoi tuskin leukojaan liikutella.

KESKUSTELU:

Keskustellaan pienryhmissä: Oletko sinä mokannut koskaan?

Mitä tapahtui?

Opitko tilanteesta jotain ?

STILL-KUVAT :

Esitetään mokaustilanteita still-kuvina.

KERTOMINEN:

Silloin tonttu Taitava puuttui asiaan. Hän etsi hyllyltä suuren pullon. Tosse sai istua ja liottaa partaansa koko päivän. Muut tontut seurasivat uteliaina. Punainen parta tuli kuin tulikin näkyviin.

KÄTKETYT AJATUKSET:

Tehdään still-kuva Tonttu Taitavan ja Tossen keskustelusta.

Muut tontut

KERTOMINEN:

- Älä välitä, sinä olet hieno tonttu! sanoivat kaikki yhteen ääneen.

Vaikka Tosse sai heiltä kunnianimen Tosse Punaparta, niin hän ei ollut iloinen.

JOKO-TAI:

Opettaja kertoo Tosseen liittyviä väittämiä ja oppilaat vastaavat jaloillaan.

Esim. *Tosse on tyhmä, koska hänellä on punainen parta.*

Tossen pitäisi mennä parturiin värjättämään partansa harmaaksi.

Muut tontut tekevät oikein, kun kiusaavat Tossea parran takia.

5. oppitunti**KERTOMINEN:**

Kolmesataa vuotta on se ikä, jolloin tontut ovat aikuisia ja pääsevät Joulupukin mukaan. Eräänä päivänä Joulupukki tuli katsomaan heitä. Jokainen astui vuorollaan esiin ja sanoi nimensä. Kun Tosse kumarsi, niin hänen punainen partansa heilahti kuin tulen liekki.

KUUMA TUOLI:

Haastatellaan Joulupukkia, millä perusteella hän pestaa tontut, jotka jakavat lahjoja.

OPETTAJA ROOLISSA:

(Joulupukkina) *Tontut! Tänä jouluna minä olen päättänyt ottaa lahjojenjakajat hakemusten perusteella. Laatikaa kirjallinen hakemus tai tehkää mainosvideo itsestänne.*

1. Oppilaat toimivat pareittain ja kirjoittavat hakemuksen tai improvisoivat mainosvideon.

2. Mainosvideon esittäminen tai hakemusten lukeminen.

KUUMA TUOLI:

Haastatellaan Tossea. Miksi juuri hänet olisi valittava lahjojen jakajaksi? Muutamat oppilaat voivat esittää Tossea.

KERTOMINEN :

- *Poikaseni, onko sinulla tosiaankin punainen parta? Joulupukki taputti riemuissaan käsiään. Hän aukaisi suuren matka-arkun. - Kun olin nuori, minunkin partani oli noin punainen. Kas Tässä katsokaahan! Joulupukki heilutti partaa, jota hän oli säilyttänyt arkussaan. - Yli yhdeksänsataa vuotta olen odottanut, kuka pojistani saa punaisen parran. Hänestä tulee seuraajani. Sadan vuoden kuluttua sinä saat ryhtyä joulupukiksi. Onneksi olkoon Tosse! Korvatunturilla iloittiin. Uusi joulupukki oli löydetty. Sinä päivänä Tosse oli Korvatunturin iloisin joulutonttu.*

PÄÄN ÄÄNET:

Oppilaat jakaantuvat roolihahmon ajatusmaailman eri osiksi. Tosse seisoo keskellä patsaana ja muut sanovat hänen ajatuksiaan.

6. oppitunti

STILL-KUVAT:

Kerrataan koko tarina still-kuvien sarjana ryhmittäin. Esitetään ne.

KESKUSTELU:

Mistä tarina kertoi?

Mikä oli tarinan opetus?

OPETTAJA ROOLISSA:

Korvatunturilla järjestetään suuret juhlat, koska Joulupukin seuraaja on löytynyt.

Opettaja muorina: *Tontut meidän on järjestettävä yllätysjuhlat Tosselle! Suunnitelkaa ryhmässä, miten haluisitte yllättää pikku Tossemme.*

Tontut suunnittelevat juhlan ja muori valitsee niistä mukavimman mikä toteutetaan seuraavalla kerralla.

7. oppitunti

JUHLAT

UUTISET:

Suunnitelkaa tv:n tai lehdistön uutiset uudesta Joulupukista. Lukeminen tai esittäminen.

TAKAISIN TEEMAAN:

Palataan erilaisuusteemaan ja tarkennetaan ryhmän käsityksiä ko. asiasta.

JATKOSUUNNITTELU:

Tosse joulupukkina

Tosse tapaa vaimonsa

Tossen perhe

Tossen uusi itsetunto

Korvatunturissa on kaikilla erivärinen parta

Punapartojen tunturi

Näistä aiheista voi tehdä : kirjoitelmia, näytelmiä, uutisia.

Taulukko 1. Draamatarina *Tosse* vaihe vaiheelta Lukkarin kouluun

	Vaihe	Tarkoitus	Työtapa	Painopiste
1	Leikki	Lämmittely, kilpailu, erilaisuuden kokemus.	Leikki	Erilaisuuden kokeminen
2	Opettaja kertoo TOSSESTA	Kertomukseen eläytyminen, Myötätunnon herättäminen	Kertominen	Eläytyminen
3	Keskustelu	Keskustella kuullusta	Opettaja kysyy Oppilaat vastaa toimimalla	Tarinaa syventyminen
4	Tykkään –leikki	Ryhmien muodostus	Leikki	Ryhmien muodostumisessa
5	Improvisaatio	Johdattaa teemaan	Improvisaatio	Kohtauksissa, jotka improvisoitiin
6	Haastattelu	Saada selville Tossen tuntemuksia –lasten mielestä	Kuuma tuoli	Tossen tunteet
7	Keskustelu	Johdattaa erilaisuus teemaan	Keskustelu pienryhmissä ja yhdessä	Kaikki vastaukset "oikeita"
8	Leikki	Asettua toisen asemaan	Kävely roolissa	Miltä toisesta tuntuu. Kukaan ei ole täydellinen
9	Keskustelu	Ymmärtää	Keskustelu yhdessä	Miltä toisesta tuntuu.
10	Opettaja roolissa	Lohduttaminen	Kirjeen kirjoittaminen	Tossen rohkaiseminen
11	Kertominen	Eläytyminen	Opettaja kertoo	Kuunteleminen
12	Improvisaatio	Kehittää tarinaa	Improvisaatio	Tossen tunteisiin eläytyminen
13	Piirtäminen	Vahvistaa kiinnostusta Tosseen	Piirtäminen	Tossen kuvaaminen
14	Taidenäyttely	Tarkastella oppilaiden töitä	Opettaja roolissa	Miten eri tavalla Tosse nähdään
15	Kuvapatsas	Selventää Tossen tunteita	Ryhmä muovaa yhdestä oppilaasta Tosse –patsaan	Ryhmä ”lukee patsasta”
16	Kertominen	Opettaja vie kertomalla juonta eteenpäin		
17	Puhelinkeskustelu	Selventää Tossen ongelmaa	Kaikki rooleissa	Huoli Tossesta
18	Kertominen	Opettaja vie kertomalla juonta eteenpäin		
19	Arvausleikki	Aloittaa roolien rakentaminen	Pantomiimi	Työrauha
20	Koneet	Siirtää reaktiot kohti	Kaikki koneen osia	Ei ”vääää”

		abstraktia ajattelua		vaihtoehtoa
21	Kertominen ja keskustelu	Omien kokemusten jakaminen	Kertominen, kysely, keskustelu	Kaikkien kokemukset tärkeitä
22	Still-kuvat	Uusi työtapa	Oppilaat tekevät still-kuvia omista kokemuksista	Omat kokemukset
23	Kertominen	Opettaja vie kertomalla juonta eteenpäin		
24	Tonttu Taitavan ja Tossen keskustelu	Tuoda esille erilaisia ajatuksia	Still-kuva	Erilaiset ajatukset
25	Väittämät Tossesta	Oman mielipiteen ilmaisu	Joko-tai -leikki	Rehellisyys
26	Kertominen	Opettaja vie kertomalla juonta eteenpäin		
27	Joulupukin haastattelu	Selvittää, millaisia ovat lahjojenjakajatontut	Kuuma tuoli	Tonttujen ominaisuudet
28	Mainos	Hakemusten /mainosten tekeminen	Kirjoittaminen, esittäminen roolissa	Painopiste on itsensä kehuminen
29	Kertominen	Opettaja vie kertomalla juonta eteenpäin		
30	Tossen ajatukset	Havaita erilaisia ajatuksia	Pään äänet	Erilainen tapa ajatella
31	Still-kuvasarja	Tarinan kertaus	Oppilaat rooleissa	Tarinan kertaus
32	Keskustelu	Selvittää tarinan opetus	Keskustelu	Tarinan sanoma
33	Juhlat	Uusien työtapojen löytäminen	Kaikki rooleissa	Eri työtavat
34	Uutiset	Tarinan lopun kertaus	Uutiset	Kertaus
35	Takaisin teemaan	Erilaisuuden hyväksyminen	Keskustelu	Myös itsensä pitää hyväksyä

3.1.3 Draamatarinaa prosessoidaan

Syksyn harjoitusprosessin tavoitteeksi oli suunniteltu tutustumisleikkejä, Ystäväni valas-draamatarina, oman draamatarinan tekeminen ja joulujuhlanäytelmän tekeminen.

Ryhmä tutustuu

Ilmaisutaitoryhmän ensimmäinen kokoontumiskerta oli keskiviikkona 1.9.1999 klo 13-15. Lukkarin koulun liikuntasalissa. Tämän jälkeen ryhmä kokoontui liikuntasalissa kaksi tuntia viikossa koko syyslukukauden ajan. Kokoontumispaikka oli onneksi riittävän suuri, sillä ryhmä oli suuri.

Turvallisen ilmapiirin luominen ja yhteisten sääntöjen sopiminen oli tärkein asia alussa. Kertasimme koulumme järjestyssäännöt ja sovimme, että niitä on noudatettava. Teimme

myöskin draamasopimuksen. Lähdimme liikkeelle tutustumisleikeistä, joita on tarttunut takkiini vuosien varrella. Lisäksi käytin mm. Nuorisokasvatusliiton Kerho-ohjelmaa (Hellström, Stenius, Toivanen 1990). Siitä löytyy paljon leikkejä. Ensimmäisen kuukauden aikana keskityttiin turvallisen ilmapiirin luomiseen, sillä ryhmä oli aika levoton. Aika kului leikkien parissa nopeasti. Tässä vaiheessa joulujuhlanäytelmän teko tuntui utopialta.

Suunnitelma muuttuu - Ystäväni valas –draamatarina ei toteudu

Lokakuussa oli tavoitteena tehdä draamatarina *Ystäväni valas* , mutta aina kaikki ei mene niin kuin suunnittelee. Tässä vaiheessa iski paniikki , joulu lähestyy. Tajusin, että draamatarina- Ystäväni valas- jää käymättä läpi. Päätin joustaa ja muuttaa tavoitteita. Uutena tavoitteena oli tutustua ryhmäni kanssa joihinkin draaman työtapoihin ilman *Ystäväni valasta*. Draaman työtapoja opiskeltiin irrallisina työtapoina, joilla ei ollut mitään yhteenliittymää tarinaan *Ystäväni valas*. Tuntien kaavio oli tuolloin : 1. höyryt pois 2. keskittyminen 3. työskentelyvaihe ja loppukoonta.

Työskentelyvaiheen aikana kävimme läpi erilaisia työtapoja. Kuuma tuoli, pään äänet, kätkeyt ajatukset, opettaja roolissa, still-kuvasarjat, kuvapatsaat , joko-tai ja omantunnon kuja tulivat tutuiksi.

Aiheet tulivat muualta ja välttämättä niissä ei ollut mitään yhteenliittymiä tulevan draamatarinankaan kanssa, mutta tekniikat tulivat kuitenkin jossain määrin tutuksi.

Draamatarina Tosse - Lukkarin koulussa

Marraskuussa aloitettiin kehittämään omaa draamatarinaa Tossesta. Tuntien kaava pysyi samana kuin aiemmin. Marraskuun alku kehitettiin draamatarinaa (4x2 h). Marraskuun loppu ja joulukuu oli tarkoitus keskittyä, vielä kirjoittamattoman, näytelmän harjoitukseen. Näytelmä oli tarkoitus kirjoittaa yhdessä lasten kanssa.

Ensimmäinen oppitunti tarinasta oli melkein ennakkosuunnitelmani mukainen. Alkuleikin jätin pois ja menin suoraan kerrontavaiheeseen. Improvisaation aiheen annoin valmiiksi: *Improvisoikaa tilanne, jossa Tosse on surullinen*. Kaikki ryhmät improvisoivat tilanteen, jossa Tossea kiusattiin. Kiusaamisesta tulikin näytelmämme teema. Sain näistä tilanteista hyvää materiaalia käsikirjoitukseen. Meillä oli myös mahdollisuus kokeilla *kuumaa tuolia* , näin pääroolimme sai syvyyttä jo alussa.

Toinen oppitunti toimi myös kutakuinkin suunnitelmien mukaan - paitsi

taidenäyttely ja piirtäminen. Emme ehtineet piirtää kuvaa Tossesta, emmekä pitää taidenäyttelyä. Sen sijaan laajensin aiheen muillekin luokille. Ensimmäisillä luokilla ja neljännessä luokassa luettiin tai kerrottiin satu Tossesta ja piirrettiin kuva Tossesta. Nämä kuvat olivat sitten käytävillä koko joulukuun. Tarkastelimme kyllä niitä kuvia ilmaisutaitoryhmän kanssa eli osittain taidenäyttely onnistui. Koulumme joulukoristelun teemaksi tuli *-erilainen, mutta silti samanlainen*.

Kolmas ja neljäs oppitunti toteutettiin samalla kerralla, karsien. Kolmas tunti tehtiin kokonaisuudessaan, neljättä karsittiin rajusti. Still- kuvat ja kätkeyt ajatukset jäivät kokonaan pois ennakkosuunnitelmasta. Sen sijaan joko-tai -väittämät toteutettiin. Harjoitus tekee tässäkin lajissa mestarin, sillä oppilaat osasivat jo aika rehellisesti ilmaista mielipiteensä. Näytelmää silmällä pitäen myös päärooleihin löydettiin paljon syvyyttä. Oppilaat olisivat jo halunneet alkaa näytelmän tekemiseen, mutta tarina oli vielä kesken.

Viides oppitunti meni suunnitelman mukaan, tosin siihen lisättiin vielä still-kuvat koko tarinasta. Harmi, että emme ehtineet suunnitella Tosselle juhlia, emmekä tehdä uutisia. Aiheen jatkokäsittely jäi myös tällä kertaa tekemättä. Näytelmää silmällä pitäen saimme kuitenkin paljon materiaalia roolien rakentamiseen. Kaiken kaikkiaan oppilaiden vuorovaikutustaidot parantuivat, draamatarinasta saatiin materiaalia käsikirjoittamiseen ja tulevaan roolityöhön saatiin jo näkökulmia.

3.2. Tosse Lukkarin koulussa näytelmäksi

Näytelmän rakennusaineita saatiin siis draamatarinasta, mutta marraskuun lopulla kirjoitettiin itse näytelmä. Marraskuun viimeisellä kokoontumiskerralla improvisoitiin koko tarina ja halukkaat oppilaat kirjoittivat käsikirjoitusehdotuksia omalla ajallaan pienistä kohtauksista esim. *Tosse lapsena, Tossella on ongelma, Tosse ja Tonttu Tietävä keskustelevat, uusi joulupukki valitaan*. Näistä lasten ehdotuksista muokattiin näytelmä.

Näytelmästä tuli musiikkinäytelmä. Valinnaiskuoro, neljän soittajan orkesteri (piano, huilu, klarinetti, sello) ja ensimmäisen luokka tonttutansseineen tulivat myös avustamaan näytelmää.

Näytelmän laulut valittiin yhdessä kuoron johtajan kanssa. Laulut olivat: *Joulu on taas* , *Mistä tuntee Tossen (Siitä tuntee joulun)* , *Koska meillä on joulu* , *Hyvin hiljaa, Juhla se on, Tonttu* (vain soitettuna) , *Petteri Punakuono* , *Joulupukki, Tonttupolkka/ Sinivuorten yö*.

Näytelmän käsikirjoitus saatiin valmiiksi ja päästiin vihdoin viimein harjoittelemaan - neljä viikkoa ennen juhlaa . Meillä oli siis 13 tuntia harjoitusaikaa + käyttämättömät kerhotunnit + lisäharjoitukset yhdessä kuoron kanssa. Näytelmää harjoiteltiin myös oppituntien aikana.

3.2.1 Näytelmän Harjoitusprosessista

Kun roolit oli jaettu, harjoiteltiin näytelmää pienissä jaksoissa. Näin saatiin mahdollisimman suuri hyöty irti kerhotunneista. Kuoro ja soittajat tulivat heti joulukuussa harjoittelemaan yhdessä näyttelijöiden kanssa. Näissä harjoituksissa ratkesi moni ongelma ja keksittiin uusia ideoita esimerkiksi yksi parhaimmista ideoista oli soololauluisuus, joka vei näytelmän juonta eteenpäin.

Kaksi viikkoa ennen joulujuhlaa näytelmä oli vielä raakile. Meillä oli onneksi mahdollisuus lisäharjoituksiin koulupäivien aikana. Kouluavustajamme opetti luokkaani sillä aikaa, kun minä harjoitutin näytelmää. Ehdimme pitää neljä läpimeno- ja harjoitusta ennen kenraaliharjoituksia.

Ensimmäinen kenraaliharjoitus oli jo esitys. Yleisönämme olivat Lukkarin esikoululaiset. Esikoululaiset seurasivat keskittyneesti esitystä ja tuntuivat olevan iloisia, kun kiusatusta Tossesta tuli suosittu. Toinen kenraaliharjoitus esitettiin Kivenpuiston koululle. Näytelmä alkoi olla kohta parhaimmillaan pahimmat jännitykset olivat hälvenneet kenraaliharjoitusten aikana. Ensi-iltana puolen tunnin mittainen esitys oli täysin valmis.

Esitykset

Tosse -näytelmää esitettiin kaksi kertaa tiistaina 21.12. 1999 klo 18.00 ja 19.30.

Lukkarin koulussa ovat vanhemmat tulleet perinteisesti sankoin joukoin koulun joulujuhliin. Niinpä jouluna 1999 pidettiin kahdet juhlat. Molemmissa juhlissa oli sama näytelmä- vain tonttuleikkiosuudet vaihtelivat. Tonttuleikki sijoittui näytelmän loppuun, joten asia ei tuottanut mitään ongelmia. Näytelmä oli musiikkinäytelmä ja kesti noin puoli tuntia. Yleisö seurasi hiiskumatta esitystä, näkyipä jollain pienen kyynelkin silmänurkasta. Kaiken kaikkiaan näytelmästä tuli onnistunut kokonaisuus, jota musiikki syvensi.

Näytelmän lavastus ja puvustus

Näytelmän lavastus ja puvustus oli hyvin yksinkertainen – ulkokohtauksissa tähtitaivas, koulukohtauksissa Suomen kartta ja Pukin pajassa tuoli. Lavasteiden siirto harjoiteltiin näytelmäharjoituksissa. Puvustus löytyi myös helposti koulumme näytelmävaatevarastosta. Vain tonttujen parrat oli tehtävä. Onneksi taitavat kollegani auttoivat partojen tekemisessä. Tosse tarvitsi niitä useampia, punaisen, sinipunaisen ja harmaan jäykän parran.

Risut

Draamatarina on yhden jakson tuote, josta pitäisi nauttia sellaisenaan. Joskus siitä voi tulla myös esitys. Draamatarinan tekemisestä nauttii, jos sitä saa tehdä rauhassa. Nyt

meillä oli koko ajan kiire tehdä joulujuhlanäytelmä. Halusin ohjaajana kaiken: joulujuhlanäytelmän ja yhdessä tehdyn draamatarinan. Olisi pitänyt luopua joko draamatarinan tekemisestä tai näytelmän tekemisestä

Tai olisi pitänyt tehdä joulujuhlanäytelmä ilmaisutaitoryhmän kanssa ja draamatarina, jonkun toisen ryhmän kanssa.

Välillä mietitytti onko Tosse- joulutontussa sittenkään tarpeeksi eväitä draamatarinaksi. Ainakin sen tekemiseen olisi pitänyt jäädä enemmän aikaa. Se ei haitannut etten ehtinyt suunnitelmiani toteuttaa, mutta tarinan jatkokäsittelylle olisin toivonut enemmän aikaa. Olisi ollut mielenkiintoista tehdä näytelmä Tossen tulevaisuudesta.

Ruusut

Olen tyytyväinen siihen, että käytin aikaa turvallisen ilmapiirin luomiseen. Ryhmän yhteistyökyky parani huomattavasti tutustumisjakson aikana. Lapset myös viihtyivät tunneilla ” koska sai leikkiä ja toimia ” .

Tosse-joulutonttu draamatarinan ennakkosuunnittelu helpotti ja hidasti työtäni.

Näytelmä, *Tosse* , valmistui ajallaan. Lapset saivat, mitä olivat lähteneet hakemaan – onnistumisen kokemuksia. Näytelmää ehdittiin kuin ehdittiinkin harjoitella riittävästi - kiitos oppituntien. Eniten ilahdutti kuitenkin lasten mielipide näytelmästä. *Tossen* tärkein sanoma tässä nuoruutta ja kauneutta ihannoivassa yhteiskunnassa on lasten mielestä : ” Kannattaa olla tyytyväinen itseensä sellaisenaan kuin on ja erilaisuus on rikkaus. ”

3.2.3 Saavutettiinkö draamatarinaan liittyvät tavoitteet Lukkarissa ?

1.) Ensimmäinen tavoite oli tutustua pedagogiseen draamaan opetusmenetelmänä.

Olisin halunnut tutustua draamatarinaan opetusmenetelmänä opettamalla esim. jonkin asian historiasta tai uskonnosta. Sinä vuonna en valitettavasti opettanut kumpaakaan ainetta, joten se ei ollut mahdollista.

Tutustuin Owensin & Barberin oppeihin ja kokeilin niitä, mutta olisin halunnut toimia kiireettömämmin ja perusteellisemmin. Jäi vielä sellainen olo, että minulla on paljon opittavaa. Onneksi jotain jäi myös käteen. Draamatarina tuntui hyvin haastavalta ja mukavalta opetusmenetelmältä. Draamaprosessin kautta on mahdollista vaikuttaa inhimillisyyden kehittymiseen. Jos tavoitteet ovat selkeät ja yksinkertaiset ja sisältö innostava, draama toimii.

2.) Toinen tavoite oli saada oppilaat ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta ja saada oppilaat hyväksymään itsensä sellaisenaan kuin ovat .

Ensimmäisten tuntien jälkeen kaksi oppilasta kertoi spontaanisti, kuinka heitä oli kiusattu koulussa. Toinen lapsista sanoi: ” Minun kaveria kiusattiin vain sen takia, että se oli pitempi kuin muut. ”Keskustelumme siirtyi kiusaamiseen yleensä ja moni muu halusi kertoa kiusatuksi joutumisestaan tai kaverin joutumisesta kiusauksen kohteeksi. Tossen tarina näytti ainakin liikuttavan oppilaita.

- Kaikilla oppilailla oli mahdollisuus kokeilla Tossen roolia ja kokea miltä tuntuu, kun syrjitään. Keskustelimme yhdessä tuntemuksista tällaisten harjoitusten jälkeen ja eräs oppilas sanoi: ”*Ihmisen pitäisi silti olla tyytyväinen itseensä, olisi tyhmää, jos kaikki olisivat samanlaisia.*”
  - Esikoululaiset totesivat nähtyään näytelmän: ” *Ei olis kyllä kiva että jotain raukkaa pilkataan* ”.
  - Koulumme erityisopettajan kommentti: ”*Näytelmä toi hienolla tavalla esille erilaisuuden hyväksymistä.*”
- Kiusaamisteema tuli valmiissa esityksessä vahvasti esille ja liikutti yleisöä. Voisin väittää, että katsojat ja ryhmä ainakin samaistuvat kiusatun, erilaisen, Tossen elämään.

Ilmaisutaitoryhmän oppilaiden halusivat antaa näytelmän jälkeen mm. seuraavia elämänohjeita:

- ”*Älä arvioi ulkonäön perusteella.*”
- ”*Vaikka näytät erilaiselta, olet samanlainen kuin muut.*”
- ”*Jokainen on hyvä sellaisenaan kuin on .*”
- ”*Älä hauku muita.* ”
- ” *Älä kiusaa muita .*”
- ”*Ajattele ennen kuin puhut pahaa toisista.*”

3.) Kolmas tavoite oli integroida erityisoppilaat ilmaisutaitoryhmään

Ryhmässämme oli kaksi koulumme erityisluokan oppilasta. Toinen oppilas oli kolmannelta luokalta ja toinen neljänneltä. Valitettavasti heillä ei ollut mahdollisuutta olla koko syyslukukautta mukana ryhmässä, he olivat mukana seitsemän viikkoa. Toinen oppilaista sopeutui ryhmään heti. Toisella oli aluksi vaikeuksia hahmottaa iso tila ja vieraat oppilaat. Hän hakikin tukea minusta - istui alussa aina jalkojeni juuressa. Pikku hiljaa hän alkoi kokea ryhmämme turvalliseksi ja uskaltautui liikkumaan muuallekin. Eli kun draamatyöskentelyn perusedellytyksen , turvallisen

ilmapiirin luominen on onnistunut ryhmä toimii.

Harjoituksiin osallistumisessa en pitänyt näille oppilaille ”pakkoa” , mutta pikku hiljaa he osallistuivat harjoituksiin siinä missä muutkin. Joulujuhlissa nämä oppilaat olivat tärkeässä tehtävässä jakamassa kohteliaasti käsiohjelmia vieraillemme. He eivät vielä halunneet esiintyä.

4.) Neljäntenä tavoitteena oli suunnitella oma draamatarina

Suunnitelmassa oli aivan liikaa tekniikoita ja työtapoja vailla mitään päämäärää. Ei tekemistä tekemisen vuoksi. Valitettavasti en voinut antaa tarinan mennä kokonaan minne vaan, koska päämääränä oli valmis näytelmä. Se kahlitsi ainakin tämän ryhmän kanssa työskentelyä. Luulen, että draamatarina on parhaimmillaan seitsemän tai kahdeksan kokoontumiskerran tuote.

5.) Tehdä tästä draamatarinasta esitys Lukkarin koulun joulujuhlisiin 1999

Näytelmä tehtiin ja esitettiin. Siihen saatiin paljon syvyyttä juuri draaman työtapojen ansiosta. Valitettavasti näytelmän tekoprosessia vaivasi myös kiire. Kohtauksia olisi ollut mukava hioa pitempääkin. Joka tapauksessa näytelmä valmistui kreivin aikaan ja oppilaat olivat tyytyväisiä esitysten jälkeen ja yleisö piti näkemästään. Myös paikallislehti Nurmijärven Sanomat huomioi näytelmän.

3.3 Tosse Klaukkalan koulussa

Miksi *Tosse* Klaukkalassa?

Koulukiusaamista tapahtuu valitettavan paljon ja siihen on puututtava kaikin mahdollisin keinoin, joten draamatarina ja näytelmä *Tosse* tuntui hyvältä tavalta ravistaa oppilaita herkistymään tämän asian äärelle myös Klaukkalan koulussa syksyllä 2008. Taiteen tarkoitushan on näyttää elämästä myös sitä, mikä ei ole hyvää ja kaunista. Mitään yksittäistä kiusaamistapausta ei liittynyt Klaukkalan koulussa tähän projektiin. Tarkoitus oli pikemminkin ennaltaehkäistä kiusaamista. Oli myös mielenkiintoista kokeilla, miten toisessa koulussa käsikirjoitettu näytelmä toimii uudessa yhteydessä.

3.3.1 Miten käsikirjoitus syntyi ?

Klaukkalan koulussa oli kaksi teatterikerhoryhmää, joissa oli oppilaita koulun joka luokka-asteelta. Yhteensä oppilaita oli 32, joista tyttöjä oli 23 ja poikia 9. Kerho kokoontui keskiviikkoisin 14 –16. Ensin kokoontuivat vuosiluokkien 1-3 oppilaat klo 14 - 15 , sitten vuosiluokkien 4-6 oppilaat klo 15 –16.

Teatterikerho aloitettiin tutustumisjaksolla, joka kesti kolme kerhokertaa.

Tutustumisjaksolla kerhossa oli paljon erilaisia tutustumisleikkejä, kontaktiharjoituksia ja kokeiltiin myös sanatonta ilmaisua. Seuraava jakso oli valmiin, Lukkarissa tehdyn, draamatarinan kokeilun jakso. Se kesti neljä kerhokertaa. Kerroin tarinan *Tossesta* ja keskeytin tarinan Lukkarissa tehdyn draamatarinan mukaisesti ja tutkimme luettua tekstiä käyttäen draaman työtapoja. Työtapoina tekstin tutkimisessa käytettiin: tilannekuvia, kuumaa tuolia, äänimaisemaa, kätettyjä ajatuksia, improvisaatiota, tyhjää tuolia, jatkumoa ja eläviä patsaita. (Owens&Barber1998,30-42.)

Seuraava kolmen kerran jakso tehtiin käsikirjoitusta tarinan ja Lukkarissa tehdyn käsikirjoituksen pohjalta. Näytelmää oli toki helpompi työstää Klaukkalan koulussa, koska se oli jo kertaalleen tehty Lukkarin koulussa. Nyt oli tarkoitus tehdä näytelmä Klaukkalan koulun joulujuhliin 2008. Pohjana käytettiin toki Lukkarin koulussa tehtyä käsikirjoitusta, mutta sen ei annettu vangita tekemistä, vaan näytelmällä oli mahdollisuus lähteä uuteen suuntaan. Tavallaan Klaukkalassa syntyiikin uusi käsikirjoitus, mutta hyvin paljoka se ei poikennut Lukkarin versiosta.

Käsikirjoitusta tehtiin Klaukkalassa itselleni aika tutun kaavan mukaan. Ensin luin oppilaille tarinan ääneen ja sitten oppilaat improvisoivat poimimiani kohtauksia. Parhaiten toimivat kohtaukset kirjoitin muistiin ja niistä syntyi sitten myöhemmin näytelmä.

3.3.2 Miten improvisaatiolla tuotetaan käsikirjoitusmateriaalia ?

Yksittäisiä kohtauksia harjoiteltiin kehittämäni toimintakaavan mukaan.

1.) Yksittäisen kohtauksen lähtökohta on tilannekuva. Tilannekuva on yksi draamatarinan työtavoista: ”Ryhmä tai jotkut sen jäsenet muodostavat pysäytetyn

tilannekuvan, jota toiset voivat tarkastella keskittymällä tiettyyn konkreettiseen hetkeen tai abstraktin käsitteen fyysiseen ilmaukseen. Tilannekuvaa voidaan käyttää draamatyöskentelyyn kuuluvana osana kuten esim. löydettyinä valokuvana, maalauksena tai kuvapatsaana. Tämä on erittäin monikäyttöinen tekniikka ja sitä voidaan käyttää myös itsenäisenä työskentelymuotona. (Owens& Barber 1998,31.)

2.) Tilannekuvan jälkeen teimme kolmen tilannekuvan diasarjan:

1. Mitä tapahtui ennen tilannekuvan tilannetta?
2. Jo tehty tilannekuva
3. Mitä tapahtui tilannekuvan jälkeen?

Diasarjat esitettiin koko ryhmälle, käyttämällä ”silmät auki - silmät kiinni ”-tekniikkaa. Eli näytettiin kuva yksi, sitten joku esittäjästä sanoi ”silmät kiinni” ja ryhmä pystyi vaihtamaan kuvaan kaksi . Kun kuva kaksi oli valmis joku esittäjästä sanoi ” silmät auki” ja yleisönä olevat oppilaat aukaisivat silmänsä ja saivat nähdä kuvan kaksi. Sitten taas silmät kiinni ja tehtiin kuva kolme. Silmät auki ja kuva kolme oli valmis. Jos oppilaat malttoivat noudattaa ohjeita he saivat nähdä maagisen diakuva-esityksen.

3) Diasarjan jälkeen niistä kolmesta kuvasta tehtiin pantomiimiesitys.

4.) Pantomiimiesityksen jälkeen tehtiin kohtaus gibrizin kielellä eli siansakaksaksi.

5.) Tämän jälkeen tehtiin kohtaus puhumalla (suomeksi)

6.) Sitten tehtiin kohtaus uudelleen ottaen huomioon, että tilanteessa täytyy tapahtua jokin käänne.

Jokainen yksittäinen kohtauksentekovaihe katsottiin yhdessä ja keskusteltiin niistä.

Tämä työtapo tuotti tosi kekseliäitä ja käyttökelpoisia kohtauksia, joita käytettiin valmiissa näytelmässä. Tosse- tarinan avulla oli helppo puhua oppilaiden kanssa koulukiusaamisesta. Se etäännytti kuitenkin aiheita niin kauas todellisuudesta, että oppilaiden oli vapauttavaa keksiä ja improvisoida tilanteita, missä kiusataan. Kiusaamistilanteita etsittiin myös saduista sekä muista kirjoista ja näytelmistä. Suosituimpia kohtauksia olivat : sisarpuolet kiusaamassa Tuhkimoa ja Monni kiusaa Pillin ja Pullan kanssa Pekka Töpöhäntää. Luonnollisesti tilanteita etsittiin myös todellisesta elämästä mm. välitunneilta. Oppilaat improvisoivat kohtausten sarjan, jonka opettaja sitten käsikirjoitti puhtaaksi. Sitten etsittiin yhdessä musiikkia ja lauluja, jotka sopivat teemaan. Musiikin lopullinen valinta tapahtui musiikinopettajan kanssa.

- Näytelmä *Tosse* kertoi siis punapartaisesta tontusta, jota kiusattiin partansa takia. Kaikilla muilla tontuilla oli valkea tai vähintään harmaa parta. Näytelmän päähenkilö Tosse yritti kaikin mahdollisin tavoin päästä eroon punaisesta parrastaan, jotta olisi samanlainen kuin muut tontut.
- Toiset tontut kiusasivat Tossea monin eri tavoin: Tossea ei otettu pienenä leikkeihin mukaan, Tossen selän takana supistiin ilkeästi, Tosselle naurettiin, Tossea ei otettu mukaan työryhmiin.
- Onneksi tonttukoulun pääopettaja ymmärsi Tossea ja yritti rohkaista häntä . Mutta Tosse halusi olla samanlainen kuin muut tontut. Sitten tapahtui käänne, Joulupukki kertoi, että aito punapartainen tonttu on seuraava tuleva joulupukki. Kaikki tontut olivat ensin hyvin kateellisia Tosselle ja kiusaaminen vain paheni. Kateus meinasi viedä kalatkin vedestä. Jotkut tontut menivät jopa niin pitkälle, että maalasivat partansa punaisiksi, mutta aito punaparta kyllä tunnustettiin. Pikkuhiljaa muut tontut hyväksyivät Tossen ja pyysivät jopa anteeksi vääryyksiään. Näytelmän lopuksi punapartainen tonttu oli löytänyt paikkansa tonttuyhteisössä.

Näytelmää ei tarvinnut tehdä yksin, vaan työstä tuli yhteisöllinen projekti Sain innostettua näytelmäprojektiin mukaan: musiikinopettajan (luokanopettaja) kuoroineen ja orkestereineen, käsityöopettajan (luokanopettaja) tekemään pukuja ja partoja,

teknisentyön opettajan (luokanopettaja) tekemään lavasteet ja huolehtimaan äänentoistosta ja valoista. Tämän lisäksi tuolloiset ATK-kerholaiset huolehtivat käsiohjelman ja julisteiden teosta opettajansa johdolla.

3.3.3 Ohjaajantyön erityisyys kouluteatterissa

Rooleissa olevat oppilaat olivat valinneet näytelmäkerhon sekä Lukkarissa että Klaukkalan koulussa. Näin ollen he olivat halukkaita ja innostuneita näyttelemään. Tosin perustaidot saattoivat vaihdella suurestikin. Harjoituksissa jouduin kiinnittämään huomiota perusasioihin mm. puheeseen. Huomioin myös asemoinnin, fokuksen, näyttämön koon, tekojen rytmittämisen ja painottamiseen sekä toiminnan ja muutoksen.

Puhe

”Näytelmän ymmärrettävyyden kannalta on oletettavasti tärkeää, että katsojat kuulevat, mitä näyttämöllä puhutaan. Tämä saattaa kuitenkin synnyttää ristiriidan todellisuuden jäljittelemisen ja esittämisen välille. Jos olemme lähellä muita henkilöitä, puhumme luultavasti melko hiljaa, mutta teatterin lavalta replikoinnin pitäisi kantaa viimeiselle riville saakka.” (Jouni Leikkonen 2005 ,128.) Olen täysin samaa mieltä Leikkosen kanssa ristiriidasta puheen kuuluvuuden kannalta. Puheen täytyy kuulua isossa salissa suurellekin yleisömäärälle, joten puheen kuuluvuus voittaa tässä tapauksessa uskottavan ilmaisun. Tosin koulujen äänentoistolaitteet ovat lisääntyneet ja parantuneet vuosien myötä, mutta hyväkään äänentoisto ei korvaa huonoa replikointia ja artikulaatiota. Oppilaat nielevät usein sanojen alkuja ja loppuja, joten harjoittelimme paljon artikulaatiota lorujen ja hokemien avulla. Mustalla kissalla oli paksut posket.

Asemointi

Oppilaat olivat kyllä innostuneita näyttelemään, mutta näyttämölle päästyään he piiloutuivat usein toistensa taakse. Tähän asemointiin jouduinkin käyttämään erityisen paljon aikaa. Näyttämö on paikka, jossa näyttää. Esiintyjän täytyy näkyä ja näyttää yleisölle, eikä henkilöitä voi ripotella mihin tahansa. Heidän sijaintinsa suhteessa toisiinsa pitäisi kertoa jotain heidän keskinäisistä suhteistaan. Näytelmässä *Tosse* päähenkilö, kiusattu Tosse-tonttu, olikin usein sijoitettu yksin kiusaajajoukkoa vastaan. Oppilaat olivat tyytyväisiä, kun tiesivät mitkä heidän asemansa olivat - se oli turvallista. Oppilaiden kanssa pohdimme myös sitä, mihin roolihenkilöt pyrkivät, millaisia ovat heidän keskinäiset suhteensa ja miten henkilöt muuttuvat näytelmän aikana ja miten tämä kaikki näkyy asemassa.

Fokus

Pohdimme myös sitä, miten katsoja huomaavat näyttelijöiden tärkeitä tekoja. Näytelmässä *Tosse* kaikki tontut tuijottivat yhtä aikaa samaan henkilöön. Näin saimme fokuksen eli katsojan huomiopisteen oikeaan henkilöön ja hänen toimintaan. Kuoron laulaessa, fokus oli näyttämöllä ja näyttämöllä tapahtui aina jotain. Kuoro oli sijoitettu näyttämön viereen. Usein toimijana oli päähenkilö Tosse. Hän joko näytteli

pantomiimisesti tai oli still-kuvassa. Still-kuvaa käytettiin varsinkin silloin, kun haluttiin tuoda esille päähenkilön suru ja mielipaha.

Näyttämön koon asettamat vaatimukset

Esiinnyimme suurelle katsomolle, joten puheen ja ääneen lisäksi myös liikkeen tuli olla näkyvää ja suurta. Samoin näyttelijöiden etäisyys toisistaan suhteutettiin tilan kokoon. Usein lapset tunkivat näyttämöllä mielellään ihan vierä viereen toisiaan. Siitä tuli tunkkainen vaikutelma. Otimme nyrkkisäänöksi, että ellei toisin pyydetä, pysytään puolen metrin päässä toisesta esiintyjästä. Ja jos osoitetaan jotakin esiintyjää, osoitetaan selkeästi eikä vain sinne päin.

Tekojen rytmittäminen ja painottaminen

Leikkosen mukaan (2005, 129) teatteriesitys kertoo jostain tekijöilleen tärkeästä ilmiöstä. Tähän ilmiöön tekijöillä on oma mielipide, joten jotkin henkilöt ja tapahtumat ovat tärkeämpiä kuin toiset. Teoksen eri osilla on erilainen painoarvo, joka synnyttää esitykselle rytmin. Ohjaajan tulkinta muuttaa teoksen näyttämön kielelle. Näytelmässä päähenkilö Tosse oli näyttämöllä tärkein henkilö, jonka kautta tapahtumat kuvattiin. Välillä Tosse oli yksin näyttämöllä puhumassa monologiaan ja välillä still-kuvassa kuoron viedessä juonta eteenpäin. Sitten taas ryntäsi erilaisia tonttjoukkoja kiusaamaan Tossea, varsinkin näytelmän alussa.

Millaista toimintaa?

”Teatteri on toimintaa ja toiminnot ovat tekoja” (Leikkonen 2005, 130). Tämän ymmärtäminen vaati myös paljon harjoittelua. Näyttelemistä aloittelevat sortuvat usein vain seisomaan paikoillaan näyttämöllä ja sanomaan repliikkejään, kun oma vuoro tulee. Siinä ei ole riittävästi ilmaisuja. Näyttelemineen on näyttämistä, todellisuuden jäljittelyä, joka vaatii toimintaa näyttämöllä. Jos on ilkeä jollekin, se pitää näkyä tekoina. Tässä näytelmässä esimerkiksi supistiin paljon ja lähetettiin ilkkuvia katseita päähenkilöön. Tai kohtaukset rakennettiin leikkeihin ja peleihin. Esimerkiksi palloa pelatessa Tosse ei koskaan saanut palloa, vaan Tossea juoksutettiin pallon perässä tai heitettiin pallo pois näyttämöltä. Kaiken kaikkiaan kohtauksia rakennettiin paljon lasten leikkien kautta. Myös tanssikoreografiaa käytettiin hyväksi.

Muutos

Harjoituksissa puhuimme myös siitä, että näytelmän päähenkilössä pitäisi näkyä joku muutos. Päätimme tehdä päähenkilöstä alussa ujon, yksinäisen ja sorretun Tossen, joka liikkuukin alentuvasti. Lopussa Tosse on iloinen, rohkea ja ystävien ympäröimä sankari. Ajatus oli, että katsojat poistuvat juhlista tyytyväisenä lopputulokseen, mutta joku on kuitenkin liikuttanut heitä.

3.3.4 Palaute

Näytelmä *Tosse* onnistui yli odotusten ja palaute oli hyvää ja kannustavaa Lukkarin koulussa. Oppilaiden vanhemmat olivat liikuttuneita ja tyytyväisiä, että koulussa rohjetaan tarttua vaikeisiin aiheisiin. Niinpä rohkenin tarttua näytelmään uudelleen Klaukkalan koulussa jouluna 2008. Klaukkalan koulussa opettajat innostuivat samalla tavalla tekemään *Tossesta* koulun yhteisen projektin. Tosse esitettiin joulujuhlissa. Katsojia Klaukkalassa oli kaiken kaikkiaan noin 1000 henkilöä kolmessa näytöksessä. Vanhempien palaute oli myös hyvin samansuuntaista kuin Lukkarin koulussa melkein kymmenen vuotta aiemmin. Tosin eräs katsoja totesi: ”Joulujuhla oli aivan kauhea. Miten koulun juhlissa voidaan opettaa 40 minuuttia systemaattisesti eri kiusaustapoja ja sitten lopuksi paiskataan kättä ja kaikki on hyvin?”

Tämä palaute sai minut miettimään, olivatko tekemäni dramaturgiset ja ohjaukselliset ratkaisut olleet oikeita. Tosin itse näytelmä kesti noin 40 minuuttia ja puolenvälin jälkeen alkoi tapahtua käänteitä. On kuitenkin hyvä, että näytelmä tuotti myös erilaista ajattelua. Taiteen tehtävähän on herättää erilaisia ajatuksia ihmisessä. Tosin näytelmässä *Tosse* minulla ei ollut ajatuksena esitellä kiusaustapoja, vaan näyttää niitä asioita jotka tuntuvat yksilöstä pahalta. Niistä keskustelimme myös oppilaiden kanssa. Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen molempien koulujen esityksiin, mutta jos vielä kolmannen kerran teen saman näytelmän, teen vielä joitakin tarkistuksia käsikirjoituksen suhteen. Näytelmän kesto 40 minuuttia on sopiva aika koululaisesityksissä.

4. RENESSANSSI

4.1 Taustaa

Historia on oppiaine, joka suorastaan houkuttelee käyttämään draaman työtapoja tai dramatisoimaan näytelmiä erinäisistä historian tapahtumista. On kuitenkin ero sillä, dramatisoiko jonkun historiallisen esityksen, jolla on alku, keskikohta ja loppu, vai käyttääkö draaman työtapoja saadakseen oppilaat ymmärtämään historiallisia tapahtumia. Molemmilla työtavoilla on mielestäni oma paikkansa historian opetuksessa.

”Uusien oppimiskäsitysten mukaan oppiminen nähdään sosiaalisesti vuorovaikutukseksi aktiivisten oppijoiden kesken ja heidän ohjaajansa välillä.” (Lehtonen 2005,51)

Draaman työtapojen avulla oppiminen perustuu luovaa ajatteluun ja toimintaan, joten draamamenetelmät ovat ideaalinen työtapo uusien oppimiskäsitysten kannalta. Draaman työtapojen avulla ei ole välttämättä tarkoituskaan tehdä esittävää teatteria, vaan osallistaa oppilaita, tuoda heille oivalluksen mahdollisuuksia ja lisätä historiallista ymmärrystä. Kun kuvataan historian murrosvaiheita ja muutosprosesseja sekä aikaa, ovat teatterilähtöiset työtavat eli draaman työtavat erittäin havainnollistavia.

Historian dramatisoiminen koulussa, ei tarkoita aina Lehtosen mainitsemaa perinteistä tapahtumahistoriallista mininäytelmää esimerkiksi siitä, miten Kolumbus löysi Amerikan.

” Ensimmäinen kohta on ollut matkalle lähtö, toinen kohta matkalla olo ja kolmas kohta perille pääsy. Oppilaille on annettu valmiit tai valmiiksi ohjeistetut roolit. (Kolumbus, kuningatar Isabella ja kuningas Ferdinand, merimiehet, Amerikan alkuperäisasukkaat.) Roolit on jaettu rohkeimmille tai niille, jotka ovat vähiten vastustelleet läsnäoloa. Muut ovat olleet katsojia. Lopputuloksena on ollut näytelmän tapainen esitys, jossa on ollut kronologisesti etenevä juoni ja muutama vuoropuhelu.” (Lehtonen 2005, 50.)

Nämä mininäytelmät ovat Lehtosen mukaan vain opetuksen elävöittäjiä ja historian kuvittajia, koska mininäytelmissä jää toteutumatta pedagogisen draaman peruserätykset: osallistavuus ja osallisuus.

Mielestäni historiallisen esityksen ei tarvitse olla vain mininäytelmä. Historiallisen esityksen voi tehdä kunnianhimoisesti tavoitellen yhteisöllistä projektia, jossa koko koulu on mukana. Tämä vaatii kuitenkin aikaa ja opettajilla on ainainen kiire saada oppisisällöt opetettua ajallaan. Jos halutaan tehdä yhteisöllinen, historiallinen esitys tarvitaan lisää aikaa, pelkät historian tunnit eivät riitä. Peruskoulun opetussuunnitelman mukaan historiaa opetetaan 1-2 tuntia viikossa viidennellä luokalla ja 1-2 tuntia viikossa kuudennella luokalla.

4.2 Näytelmä Renessanssi Lukkarin koulussa - toiminnallista dramaturgiaa

Lukkarin koulussa ja Klaukkalan koulussa käytetään historian opetuksessa oppikirjaa *Historian tuulet*. Kuudennen luokan kirjassa edetään keskiajalta vallankumoukseen.

Historian tuulet etenee mielenkiintoisella tavalla, opetussuunnitelman mukaisesti historian opetuksessa ja suorastaan haastaa mielenkiintoisine kuvineen ja tarinoineen käyttämään draaman työtapoja.

Näytelmä *Renessanssi* syntyi samannimisen historian jakson pohjalta. Lukkarin koulun kuudennen luokan oppilaiden kanssa kerrattiin Renessanssi-jaksoa ennen koetta still-kuvien (patsaskuvien, tilannekuvien) avulla tammikuussa 2006. Oppilaat innostuivat asiasta niin, että tahtoivat tehdä jaksosta pienoisenäytelmän. Roolien kannalta jakso oli todella herkullinen, seikkailihan samassa jaksossa sellaiset historian suurhenkilöt kuin : Leonardo da Vinci; Michelangelo, Nikolaus Kopernikus, Galileo Galilei, Paavi, Martti Luther, Johannes Gutenberg, Elisabeth I ja Shakespeare. Opettaja innostui puolestaan mininäytelmästä ja päätti tehdä näytelmän Renessanssi näytelmäkerhon kanssa. Lukkarin koulun näytelmäkerhossa oli tuolloin 30 oppilasta vuosiluokilta 3 - 6, joten rooleja tarvittiinkin paljon.

Aluksi oli ongelmallista sovittaa niin monen suurhenkilön tarina samaan näytelmään? Ongelma ratkaistiin kuitenkin yksinkertaisesti. Kirjoitettiin esitys kulkemaan kahdessa eri tasossa, tämä oli työssäni myöhemminkin käyttökelpoiseksi osoittautunut dramaturginen strategia. Kolme kertojaa, joiden roolina oli olla tavallisia, erityyppisiä koululaisia kertasivat historian kokeisiin. Tyypeiksi oppilaat halusivat: pingottajan, joka oli johtajatyyppejä; laiskan, rohkean blondin, jota historia ei kiinnostanut vähimmässäkään määrin ja seuraajan, joka ei uskaltanut sanoa omia mielipiteitään. Näytelmän loppua kohti haluttiin kirjoittaa jonkinlainen muutos kertojille. Blondi rupesi kiinnostumaan historiasta ja seuraaja uskaltautui sanomaan omiakin mielipiteitä. Kertojien tärkein tehtävä oli viedä juonta eteenpäin ja kertojat elivät tässä ajassa ja olivat pukeutuneet nykyaikaisiin vaatteisiin. Kertojien tapahtumapaikkana oli välituntipiha tuntia ennen koetta. Tapahtuma-aika oli välitunti ennen koetta.

Renessanssiaikaa kuvattiin erillisillä kohtauksilla, jotka olivat alun perin syntyneet jo historian oppitunnilla. Nyt niitä laajennettiin ja yritettiin löytää joka kohtaukseen jonkinlainen muutos eli käänne. Tämän lisäksi oppilaat hakivat lisätietoja muista historian kirjoista ja netistä haluamastaan historiallisesta henkilöstä. Kaikki kronologisesti mahdolliset kohtaukset liitettiin yhteen, jotta näytelmän dramaturgia ei olisi toistanut vain samaa kaavaa a) kertojat keskustelee b) historiallisen henkilön kohtaus.

Kohtausten tapahtumat menivät näin:

1. Kertojat tapaavat välitunnilla ja blondi kuulee, että on historian koe
2. Leonardo on koulussa, mutta ei viihdy siellä
3. Blondi kuulee hirviön maalaamisesta
4. Leonardo maalaa hirviön, jota isä pelästyy
5. Kertojat arvuuttelevat miksi Mona-Lisa hymyilee
6. Leonardo yrittää saada Mona-Lisan hymyilemään
7. Pingottaja kertoo muistakin taidemaalareista
8. Michelangelo Lorenzo de' Medicin opissa
9. Anekauppiaat myyvät aneita
10. Martti Luther ei hyväksy anekauppaa ja naulaa 95 teesiä
11. Kirkonmiehet tutkivat teesejä
12. Paavi julistaa Lutherin pannaan

13. Blondi kaunistautuu muiden kertojien lukiessa
14. Elisabeth valmistautuu teatteriin
15. Globenissa tanssiesitys
16. Shakespeare kirjoittaa näytelmää Romeo ja Julia
17. Romeo ja Julia poikien esittämänä
18. Kertajat keskustelevat muista näytelmistä, jotka Shakespeare on kirjoittanut
19. Shakespeare lyödään aateliseksi
20. William Drake lyödään ritariksi.
21. Kello soi ja kertajat lähtevät kokeeseen.

Näytelmä kirjoitettiin yhteistyössä oppilaiden kanssa. Opettaja vastasi lopullisesta dramaturgiasta, mutta oppilaille jäi tunne siitä, että on saanut vaikuttaa esityksen syntyyn. Tämä puolestaan sai oppilaat sitoutumaan esitykseen vielä innokkaammin. Roolit jaettiin oppilaiden mieltymysten mukaan yhteistyössä ohjaajan kanssa, tosin joidenkin roolien suhteen jouduin ohjaajana päättämään roolit. Olen samaa mieltä Bogartin (2004,55) kanssa, että päättäminen on välttämätön teko kaikille taiteilijoille. Vasta kun asiat on päätetty, työ voi todella alkaa.

Näytelmää harjoiteltiin koko kevätlukukausi näytelmäkerhotunneilla kaksi tuntia viikossa, tämän lisäksi saimme harjoitella joillakin oppitunneilla esitystä lisää, niin että saimme työmme ajoissa valmiiksi. Näytelmän kestoksi tuli 45 minuuttia. Puvustuksesta, maskeerauksesta ja lavastuksesta vastasi tekstiilityötä opettava luokanopettaja. Lavastuksessa pitäydyimme minimiin – itse asiassa puvustus oli esityksen lavastus. Näytelmäseurueessamme oli kolmen hengen taitava oppilaista koostettu orkesteri, joka huolehti musiikista musiikinopettajan ohjauksella. Tanssi koreografiasta vastasivat kertajat, jotka olivat myös todella taitavia 12-vuotiaita tanssijoita.

Näytelmää esitettiin Lukkarin koulussa kuusi kertaa ja näytelmällä osallistuttiin myös tuona kevään 2006 Hyvinkäällä *Nuori Osaaja*- tapahtumaan / kilpailuun. Jatkoon näytelmällä ei päästy, mutta tuliaisina tuotiin ammattilaisraadin antama upea, kannustava palaute.

4.3 Renessanssi Klaukkalan koulussa

Keväällä 2009 sama näytelmä tehtiin uudelleen, tällä kertaa Klaukkalan koulussa. Klaukkalan koulun näytelmäkerhossa oli paljon kuudennen luokan oppilaita, joten aihe sopi sinne hyvin ja käsikirjoitushan oli jo valmis. Jouduin kuitenkin muokkaamaan käsikirjoitusta, koska halukkaita esiintyjä oli noin 40. Oppilaat olivat vuosiluokilta 1-6. Puheroolit jaettiin vanhimmille oppilaille ja pienimmät oppilaat esittivät patsaita tai koululaisia, jotka lauloivat. Musiikiksi huolitettiin vain renessanssajan musiikkia – poikkeuksena olivat kohtaukset, jossa räppärit ovat eksyneet väärälle aikakaudelle. Tämä aikakausien lomittaminen on myöhemminkin soveltamaani dramaturgiaa mm. Kalevala-näytelmässä. Myös Klaukkalaan saatiin kunnan orkesterin kasaan. Puvustus tuotti ensin huolta, mutta sitten kollegat innostuivat projektista ja tekivät loppujen lopuksi todella upean puvustuksen. Suurin osa puvuista tehtiin oppilaiden kanssa käsityötunneilla tai puvustuskerhoissa eri opettajien johdolla. Koko koulu pääsi halutessaan osaksi projektia tekemällä kuvataidetta aulaan ja liikuntasaliin, jossa esitys tapahtui. Klaukkalassa näytelmää esitettiin neljä kertaa ja sen näki noin 700 katsojaa.

Myös paikallinen lehti Nurmijärven Uutiset oli paikalla ja julkaisi kannustavan jutun lehdessään.

Klaukkalan Renessanssi-näytelmää harjoiteltiin kaksi tuntia viikossa, mutta se ei ihan riittänyt, vaan jouduttiin pitämään joitakin ylimääräisiä harjoituskertoja. Osa oppilaista koki pitkät koulupäivät ja ylimääräiset harjoitukset raskaina. ”Ylimääräiset harjoitukset harmittivat, koska piti herätä niin aikaisin.” ”Pitkän koulupäivän jälkeen oli raskasta jäädä ylimääräisiin harjoituksiin.” Lukkarin koulussa en vastaavaa palautetta saanut. Oliko tämäntyyppinen toiminta uutta Klaukkalan oppilaille? Lukkarin koulun oppilaat olivat jo vuosien ajan tottuneet harjoittelemaan paljon. Klaukkalassa tämä oli monien oppilaiden ensimmäinen iso näytelmäprojekti, jota harjoiteltiin paljon. Harjoituksiin käytettiin aikaa noin 50 tuntia kevään 2009 aikana. Kaikkien oppilaiden ei tarvinnut olla kaikissa harjoituksissa, vaan harjoituksiin tultiin harjoitusaikataulun mukaisesti. Harjoitusaikatauluun oli merkitty kenen piti kulloinkin olla harjoituksissa. Läpimenoissa pyydettiin kaikkia oppilaita aina paikalle. Yritin pitää mahdollisimman monta läpimenoa ennen esitystä. Niitä oli kaiken kaikkiaan kuusi ennen kenraaliharjoituksia. Enemmänkin olisi voinut olla, mutta esitys onnistui ja oppilaat saivat paljon rakennusaineita hyvän itsetunnon rakentamiseen. Mielestäni esitykset pitää harjoitella ja rakentaa niin kunnianhimoisesti, että esiintyvät lapset kokevat osaavansa. En hyväksy lasten esitysten vähättelyä enkä sitä ajattelutapaa, että lapsilta ei voisi vaatia sitoutumista koulun teatterikerhon esityksiin. Kerhoon tuleminen on vapaaehtoista, mutta siihen se vapaaehtoisuus sitten loppuukin. On kannettava vastuuta ottamastaan roolista tai tehtävästä.

4.3 Oppilaiden mielipiteitä näytelmästä Renessanssi

Tässä kappaleessa on esiintyjien ja yleisön mielipiteitä Lukkarin koulun 2006 ja Klaukkalan koulun 2009 keväänäytelmästä *Renessanssi*.

KOULU	ESIINTYMISSUOSI	ESITYSTEN MÄÄRÄ	ESIINTJÄT MÄÄRÄ	KATSOJAT MÄÄRÄ
LUKKARI	2006	10	30	800
KLAUKKALA	2009	4	40	700

Esiintyjien mielipiteitä

*” Eka jännitti ihan sikana, mutta kun pääsi lavalle niin jännitys katosi. Mutta näytelmä oli hauska, joka kertoi historiasta, renessanssin ajasta. ”

*” Romeo ja Julia olivat hauskoja, huomasi että yleisökin tykkäsi. Oli hyvä päätös laittaa Juliaksi poika, koska renessanssin aikaan vain miehet saivat näytellä ja näin esityksestä tuli hupaisampi. ”

*” Kaikki sujui suunnitelman mukaisesti, vaikka minua jännitti tosi paljon odotellessani vuoroani, mutta kun pääsin lavalle kaikki jännitykset katosivat ja loppu meni hyvin. ”

*” Renessanssi-näytelmää oli kiva valmistella ja lopputulos oli erinomainen. Kaikki voivat varmasti olla tyytyväisiä lopputulokseen. Paavilla erityisesti oli hyvää äänenkäyttöä ja sitä oli mukava kuunnella. Oli mukavaa, kun näytelmään lisättiin myös nykyaikaisia tansseja. Ohjaus oli erittäin hauska, ja suuri osa ymmärsi jo mitä tarkoittaa renessanssi. ”

*” Oli hienoa olla mukana tässä näytelmässä. Näytelmä oli kokonaisuudessaan hyvä. Olimme tehneet näytelmän eteen paljon töitä ja tuloksen näki. Yleisö piti esityksestä.”

**Mielestäni näytelmä meni hyvin ja katsojat pitivät esityksestä. Tanssit oli sovellettu hyvin paikkoihin ja narrit olivat huippuja.”

Katsojien mielipiteitä

*” Esitykseen paljon plussaa antoi mielestäni se, että näytelmässä oli paljon monipuolisuutta. Oli hienoa, että näytelmään oli lisätty myös huumoria. Orkesteri soitti hyvin ja oli hieno lisäys jo valmiiksi monipuoliseen ja hienosti käsikirjoitettuun näytelmään.”

*” Olin katsomassa näytelmää nimeltä Renessanssi. Esitys oli aika hauska. Hauskimpia henkilöitä olivat narrit sekä Romeo ja Julia. Osittain esitys oli kyllä hieman ikävyyttävää. Esimerkiksi anekdootit olivat hieman tylsistyneitä. ”

*” Minusta näytelmä Renessanssi esitti historiallisesti tärkeitä osa-alueita. Vaikea nimi oli Renessanssi ja plussaa tuli äänen käytöstä ja huumorista. ”

*” Oli hyödyllistä, kun näytelmä kertoi renessanssiajan tärkeitä henkilöistä.”

*” Renessanssi oli hyvä aihe näytelmälle ja puvut olivat viimeisen päälle. Lavan ja parven koristelu oli todella hienoa. Plussaa myös orkesterille. ”

*” Hauskin kohtaus oli ehkä kun narrit ja tanssijat yrittivät saada Mona Lisan nauramaan.”

*” Jokseenkin episodimainen ja hyvin suunniteltu tarina. Musiikkikin oli ihan hyvää myös. Vaatteet kuvasivat näyttelijää paljon ja rekvisiitat, joita näyttelijät kantoivat olivat hyvin aidon näköisiä, ellei jopa aitoja. Huono asia oli lavan tyhjyys. Lava ei oltu koristeltu kuin sivuista ja verhoista. ”

*” Kaikki näyttelivät hienosti ja kaikilla oli todentuntuiset asut. Useimmat muistivat puhua kovaan ääneen, että taaksekin kuuli. ”

*” Hyviä kohtauksia oli paljon, mutta parhaimmat olivat : Leonardo koulussa. ”

*” Näytelmä onnistui hyvin. Romeo ja Julia olivat parhaimpia, koska oli erinlaista kun molemmat olivat poikia.”

*” Koululla oli näytelmä, jonka teema oli renessanssi. He käsittelivät monia renessanssiajan kuuluisuuksia ja neroja. ”

*” Näytelmä oli ihan ok. Pidin melkein kaikesta mitä siellä oli. ”

*” Yleisvaikutelma oli todella mahtava ja kertojatkin osasivat pitkät vuorosanat erittäin hyvin. ”

Miksi esitys näytelmästä Renessanssi?

Mielestäni historia on yksi hauskeimmista oppiaineista koulussa, koska draaman käytöllä ja dramatisoinnilla on mahdollista elävöittää sen opettamista. Oppimisesta ja opettamisesta tulee yksinkertaisesti hauskaa ja oppilaiden oivaltavuus ja omakohtainen ymmärrys lisääntyy.

5. KALEVALA

5.1 Taustaa

Kalevala on Suomen kansalliseepos, joka perustuu Elias Lönnrotin kokoamiin kansanrunoihin. Mäkinen (2004, 5) toteaa, että Kalevalan aatehistoria on suomalaisen kulttuurin ydintä. Kalevala on nostanut maamme sivistyskansojen joukkoon. Niinpä jokaisen suomalaisen tulisi tuntea ylpeytemme aihe. Kalevalalla on ollut tärkeä rooli kansallistunteen luojana ja se on vaikuttanut laajasti tieteisiin ja taiteisiin. Edelleenkin Kalevalalla on vaikutusta nykysuomalaiseen ajatteluun ja mielikuviin. Peruskoulun opetussuunnitelman mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteena on tutustua oman maansa ja muiden kansojen kulttuureihin kirjallisuuden, teatterin ja elokuvan keinoin. Koulussa luodaan kirjallisen yleissivistyksen pohja, johon kuuluu tietoa Kalevalasta, kansanperinteestä ja Suomen kirjallisuuden päävaiheista. (POPS 2004, 55)

5.2 Kalevalan juonellinen lyhyt oppimäärä

Kalevalaan kannattaa tutustua peruskoulussa aluksi juonellisena tarinana. Esittelen tässä suomalaisten oman, upean fantasiakertomuksen tapahtumat Liisa Loiri-Plosilan mukaan (2007, 195-197), koska itsekin aloitan Kalevalan opettamisen tältä pohjalta.

1. Maailman synty

Kalevalan alussa on luomismyytti, jonka mukaan maailma syntyy sotkan munasta. Ensimmäinen ihminen Väinämöinen syntyy.

2. Väinämöinen ja Joukahainen kohtaavat

Joukahainen ja Väinämöinen tulevat toisiaan vastaan kapealla tiellä eikä kumpikaan suostu väistymään. He kiistelevät siitä, kumpi tietää enemmän asioita ja nuori Joukahainen jää kiinni valehtelemisesta. Väinämöinen suuttuu ja laulaa Joukahaisen suohon. Päästäkseen pinteestä Joukahainen lupaa oman siskonsa, Ainon, vaimoksi Väinämöiselle. Väinämöinen päästää Joukahaisen suosta, mutta Aino ei ilahdu vanhasta kumppanista, vaan hukuttautuu järveen.

3. Väinämöinen Pohjolaan

Väinämöinen lähtee Pohjolaan kosimaan Pohjolan neitoa, koska hän ei saanut Ainoa. Pohjolaa hallitsee Louhi, Pohjolan emäntä. Louhi on laskelmoiva, tiukka nainen, joka tekee kaupat tyttärestään. Se, joka takoo sammon, rikkauksia tuottavan ihmekoneen, saa tytön puolisoikseen. Väinämöinen palaa kotiin ja suostuttelee seppä Ilmarista sammon taontaan.

4. Lemminkäisen seikkailut

Lemminkäinen on varsinainen naisten naurattaja, mutta myös kiivas riidan haastaja. Hän lähtee etsimään itselleen naista. Kaikki Saaren naiset ovat lääpäällänsä Lemminkäiseen, paitsi Kyllikki. Lemminkäinen ryöstää Kyllikin vaimokseen.

Kyllikki suostuu Lemminkäisen puolisoiksi, jos tämä lopettaa sotimisen. Lemminkäinen suostuu ja Kyllikki lupaa lopettaa kylillä juoksemisen. Kerran Lemminkäinen viipyy kalareissullaan ja Kyllikki lähtee kylille. Lemminkäinen suuttuu ja lähtee kosimaan Pohjolan tyttöä, koska Kyllikki pettää lupauksen. Louhi teettää Lemminkäisellä mahdottomia tehtäviä ja Lemminkäinen joutuu Tuonelan joelle, jossa hänet tapetaan. Lemminkäisen äiti kiiruhtaa Tuonelan joelle, kerää poikansa palaset, liittävät ne yhteen ja saa herätettyä Lemminkäisen kuolleista.

5. Pohjolan häät

Ilmarinen takoo sammon ja saa Pohjolan tyttären puolisoiksi monien Louhen tehtävien jälkeen. Pohjolassa vietetään komeat häät, mutta Lemminkäistä ei kutsuta häihin. Suuttunut Lemminkäinen tappaa Pohjolan isännän ja joutuu pakenemaan Saareen.

6. Kullervon tarina

Kullervo joutuu jo pienenä orjaksi sedälleen, joka yrittää tappaa Kullervon. Pojalla on kuitenkin yliluonnollisia voimia joilla hän pysyy hengissä. Kullervo myydään Ilmariselle orjaksi. Pohjolan emäntä leipoo Kullervon leivän sisään kiven ja Kullervon tärkeä puukko menee rikki. Kullervo suuttuu ja lähettää petoeläimet Ilmarisen kotiin. Nämä eläimet raatelevat Ilmarisen emännän kuoliaaksi ja Kullervo pakenee paikalta. Monien seikkailujen jälkeen Kullervo tappaa itsensä.

7. Sammon ryöstö

Kalevalan väki kuulee, että Sampo tuottaa onnea ja rikkautta Pohjolan väelle. Väinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen päättävät lähteä hakemaan Sammon Kalevalaan. Louhi ei anna sampoa, mutta Kalevalan miehet ryöstävät sen. Louhi lähtee joukkoineen perään ja vesillä käydään hurja taistelu. Sampo putoaa meren ja menee sirpaleiksi.

8. Marjatan poika

Marjatta-niminen tyttö menee metsään, jossa puolukka hyppää hänen suuhunsa. Marjatta syö marjan ja tulee puolukasta raskaaksi. Väinämöinen tuomitsee lapsen kuolemaan, mutta puolukavuva puhuu ja moittii Väinämöistä niin, että tämä lähtee Kalevalasta. Väinämöinen uhoaa kuitenkin palaavansa joskus takaisin.

5.3 Kalevala näytelmäksi

Itse olen innostunut Kalevalasta siinä määrin, että olen ohjannut sen näytelmäksi jo viisi kertaa. Uuden Kalevalan eli nykyisen Kalevalan juhluvuonna 1999 ohjasin *Kalevala*-näytelmän sekä Lukkarin koulussa, että Nurmijärven musiikkiopiston teatteri-ilmaisuryhmässä.

Seuraavan kerran tartuin aiheeseen vuonna 2002, jolloin oli kulunut 200 vuotta Elias Lönnrotin syntymästä. Tuolloin Lukkarin koulun valinnaisaineryhmä ”Näytellään” tutki Lönnrotin toimintaa, luki Kalevalaa ja selvitti mitä tehtiin ennen kun ei ollut edes telkkaria. Tämän tutkimustyön tuloksena syntyi näytelmä *Vaimo Väinämöiselle*. Vuonna 2007 myös Nurmijärven Yhteiskoulun (yläkoulu) teatterikerho Mimos tutki aihetta Kalevala, ”pissisten” ja ”nörttien” kertomina ja teki ratkiriemukkaan näytelmän *Kalevala*.

Klaukkalan koulun teatterikerho on työstänyt lukuvuoden 2009-2010 Kalevalaa näytelmäksi. Tuore näytelmä *Kalevala* sai ensi-iltansa keskiviikkona 18.5.2010. Tutkin sitä prosessia tässä kappaleessa.

Kalevala Klaukkalan koulussa

Kalevalan mystiikkaa vetää minua säännöllisin väliajoin puoleensa, koska haluan tarjota oppilaille positiivisia elämyksiä Kalevalan maailman parissa. Tekemisen kautta oppii parhaiten ja elämykset muistetaan niin näyttämöllä kuin katsomossa.

Toiveeni on, että oppilaat eivät pidä Kalevalaa pakkopullana, vaan mielenkiintoisena,

tutustumisen arvoisena kirjana. Tavoitteenani Klaukkalassa oli:

1. Tarjota oppilaille onnistumisen kokemuksia.
2. Saada oppilaat innostumaan Kalevalasta.
3. Tehdä Kalevala- näytelmä.

On palkitsevaa tutkia Kalevalaa draaman keinoin. Harjoittaahan draamatyöskentely ajattelun valmiuksia. Keskeistä onkin oppimisprosessi, jossa yhdistyvät ilmaisu, esteettiset elämykset ja omat kokemukset. Jo aiemmin on todettu, että uusien oppimisenäkemyksien mukaan juuri oppilaan omat kokemukset ja elämykset edistävät oppimista. (Lehtonen, 51.)

Työryhmä

Klaukkalan koulussa pidettiin teatterikerhoa kaksi tuntia viikossa lukuvuonna 2009-2010. Teatterikerhoon pääsivät kaikki halukkaat Klaukkalan koulun vuosiluokkien 2-6 oppilaat. Teatterikerhossa oli 42 oppilasta keväällä 2010, joten oppilaat oli jaettu kahteen eri ryhmään. Toinen ryhmä kokoontui torstaisin klo 14 –15 ja toinen ryhmä kokoontui perjantaisin 13 –14. Oppilaat saivat valita kumpaan ryhmään halusivat mennä. Suurin osa oppilaista tuli kuitenkin kerhoon silloin, kun se oli mahdollista lukujärjestyksen puitteissa. Molemmissa ryhmissä oli eri-ikäisiä oppilaita. Suurin osa kerhon oppilaista oli kolmannelta tai neljänneltä luokalta.

Syyslukukaudella kerhossa tutustuttiin toisiimme, tehtiin ilmaisu-äänenkäyttö- ja kontaktiharjoituksia sekä improvisoitiin mininäytelmiä. Kevätlukukaudella työstiin *Kalevala-näytelmää*.

Kevätlukukaudella näytelmään saatiin myös uusia tekijöitä. Mukaan tuli kantele-ryhmä, joka vastasi laulusta ja kanteleella soittamisesta. Ryhmään kuului viisi oppilasta ja opettaja. Mukaan saatiin myös huilu-ryhmä, jossa oli neljä soittajaa ja jota toinen opettaja säesti flyygelillä. Tämän lisäksi oli mukana vielä yksi afrikkalaisen rumpun soittaja. Minä ohjasin kokonaisuuden, mutta tanssien koreografian tekemiseen ja harjoittamiseen saatiin oma opettaja. Puvustusta hoiti neljä opettajaa oppilaineen ja lavastusta hoiti yksi opettaja. Tämän lisäksi vielä yksi opettaja oli huolehtimassa

äänentoistosta. Työryhmässä oli kaiken kaikkiaan 61 henkilöä, joista oppilaita oli 51 ja opettajia 10 . Kyseessä oli varsin yhteisöllinen projekti.

Harjoitusprosessi numeroina

Kalevala näytelmän harjoitukset alkoivat tammikuussa 2010. Näytelmää harjoiteltiin kaksi tuntia viikossa. Kaiken kaikkiaan itse näytelmätekstin harjoituksiin käytettiin 36 kerhotuntia. Näytelmässä oli kolme tanssia, joten tanssiharjoitukset olivat vielä erikseen, niihin käytettiin 15 kerhotuntia. Musiikkiesitysten harjoittamiseen kului 15 kerhotuntia. Yhteensä käytettiin 64 kerhotuntia. Tämä ei vielä ihan riittänyt, sillä läpimenoissa meidän oli saatava koko iso porukka yhteen harjoittelemaan. Näytelmää harjoiteltiin viisi kertaa läpi ja tämän lisäksi oli vielä yksi kenraaliharjoitus. Nämä tunnit saimme käyttää oppitunneista. Näytelmän harjoitteluun kului kymmenen oppituntia, sillä näytelmän kesto oli noin 40 minuuttia. Oppitunneilla meillä näytelmässä mukana olevilla opettajilla oli mahdollista käyttää resurssiopettajaa, koulunkäyntiavustajia, rehtoria ja muita opettajia omien luokkiemme luotsaamiseen. Luonnollisesti rehtorin kannustava positiivinen asenne helpotti, auttoi ja edisti prosessia.

Varsinainen harjoitusprosessi – dramaturgian synnyttäminen yhteisessä prosessissa

Käytännössä näytelmä tehtiin seuraavasti. Valitsin Kalevalasta mielenkiintoisimmat kohtaukset, jotka kerroin tai luin oppilaille. Näitä kohtauksia sitten improvisoimme ja mielenkiintoisimmat improvisaatiot kirjoitin näytelmäksi. Aloitin projektin kertomalla Kalevalan ja Pohjolan kansasta. Väinämöinen lauloi Joukahaisen hyvin pian suohon harjoituksissamme ja pääsimme asiaan. Improvisoimme tilanteita , teimme niistä still-kuvia, harjoittelimme kohtauksia pantomiimisesti, balettina, oopperana, siansaksalla. Piirsimme kohtauksista ja henkilöhahmoista kuvia. Luonnehdimme henkilöhahmoja ja mietimme niiden päämääriä ja toiminnan suuntia. Analysoimme kohtausten käännteitä ja mietimme miten rytmityksen tulee näkyä.

Käsikirjoitus valmistui kerta kerralta ja tuntien kaavaksi muotoutui jälleen: höyryt pois, keskittyminen, kohtauksien työstäminen ja loppuleikki ja palaute. Lopullisen muotonsa käsikirjoitus sai käsissäni helmikuun lopussa. Käsikirjoituksessa käytin luonnollisesti hyväksi myös aikaisempia käsikirjoituksiani.

Kalevalasta valitsin mieleiseni päähenkilöt ja heihin liittyvät seikkailut. Väinämöinen, Joukahainen, Joukahaisen äiti, Aino, Seppo Ilmarinen, Lemminkäinen , Kyllikki ja Lemminkäisen äiti ,Louhi, Pohjolan tytär ja vedenneidot pääsivät seikkailemaan näytelmäämme. Näytelmään oli kuitenkin keksittävä vielä paljon lisää rooleja, jotta kaikki halukkaat pääsivät esiintymään. Aino ja Kyllikki saivat paljon kavereita, Kyllikki myös kolme kosijaa. Itse Elias Lönnrot vieraili perheessä, jossa sai kuulla tarinoita ja runoja Kalevalasta. Koko näytelmän juonta vei eteenpäin kolme kertojaa, jotka elivät nykyajassa. Tämän lisäksi tarvittiin myös Sampo, jota kolme tyttöä esitti. Näytelmä kulki kolmessa eri tasossa: Kertojat luokassa, Elias Lönnrot kirjoittamassa muistiinpanoja perheessä ja varsinaiset Kalevalan tapahtumat.

Näytelmä esitettiin suorasanaaisessa muodossa. Runomuotoa käytettiin vain yhdessä Ainon repliikissä.

Näytelmän kohtausluettelo oli seuraavanlainen:

1. Mitä te luette, kertojat esitellään
2. Perinneleikkejä, Elias saapuu perheeseen
3. Väinämöisen soitto, Väinämöinen esitellään
4. Mikä mies Väinämöinen oli, kertojat
5. Väinämöisen ja Joukahaisen riita
6. Joukahainen kertoo äidilleen
7. Aino ja Joukahainen riitelevät
8. Mikä narttu? kertojat
9. Aino soittaa kannelta suruissaan
10. Äiti ei ymmärrä
11. Mitä sitten tapahtuu? kertojat
12. Aino hukuttautuu
13. Vedenneitojen tanssi
14. Aino viedään vedenneitojen maailmaan
15. Surullinen Väinämöinen runoilee
16. Elias kirjoittaa
17. Vihainen Joukahainen uhkailee
18. Ampuiko Joukahainen Väinämöisen mereen ? kertojat
19. Pohjolassa
20. Väinämöinen kosii Pohjolan tytärtä
21. Kertojat ihmettelevät
22. Ilmarisen pajassa
23. Noidutaan, kertojat
24. Ilmarinen saapuu Pohjolaan
25. Elias kirjoittaa
26. Sampo syntyy
27. Oliko Sampo ikiliikkuja? kertojat
28. Ilmarinen kosii Pohjolan tytärtä
29. Se Pohjolan tytär oli vähän niinku Vikkan, kertojat
30. Lähtö Sampo-retkelle
31. Kuka se Lemminkäinen oli? kertojat
32. Kyllikki
33. Pitivätkö he lupauksensa? kertojat
34. Tanssi: Kyllikki kylillä
35. Lemminkäisen kotona
36. Onnistuiko Lemminkäinen? kertojat
37. Äiti onkii poikansa Tuonelan joesta
38. Kertausta, kertojat
39. Sampo haetaan Pohjolasta
40. Elias kertoo
41. Mihin sä meet? kertojat

Kohtaukset olivat lyhyitä kokonaisuuksia. Jokainen kuljetti omalta osaltaan juonta eteenpäin. Näytelmän käsikirjoitus on liitteenä. (Liite 1)

Esitykset

Näytelmää Kalevala esitettiin kolme kertaa. Ensi-ilta oli tiistaina 18.5. klo 10.00 Klaukkalan koulun 1-3.luokille. Seuraava esitys oli suunnattu oppilaiden vanhemmille keskiviikkona 19.5. klo 19.00. Viimeinen esitys oli perjantaina 19.5. klo 10.30 Klaukkalan koulun 4-6.luokille. Päiväesityksissä oli lisäksi lähialueiden esikoululaisia katsomassa esitystä.

Esityksissä oli yleisöä noin 200 henkilöä / esitys eli yhteensä noin 600 katsojaa. Tämän lisäksi paikallinen sanomalehti Nurmijärven Uutiset oli tekemässä juttua näytelmästä perjantaina. Esitykset paranivat ja kypsyivät kerta kerran jälkeen ja koko työryhmä oli tyytyväinen ja onnellinen lopputuloksesta.

Vaikkeudet

Käsikirjoituksen tekeminen improvisaatioiden pohjalta on työläs prosessi, jos opettaja kirjaa yksin lopputuloksen. Käytännössä näytelmä tehtiin seuraavasti. Valitsin Kalevalasta mielenkiintoisimmat kohtaukset, jotka kerroin tai luin oppilaille. Näitä kohtauksia sitten improvisoimme ja mielenkiintoisimmat improvisaatiot kirjoitin kohtauksiksi tai käytin jo aiemmin kirjoittamiani käsikirjoituksia. Aikataulujen sovittaminen yhteisten harjoitusaikojen löytymiseksi oli hankalaa. Näytelmässä oli kuitenkin mukana 51 lapsiesiintyjää. Roolit tuli jaettava sillä tavalla, että oppilas sopisi mahdollisimman hyvin rooliin. Tämä aiheutti sen, että osa saman kohtauksen lapsista kävi torstaina kerhossa ja osa perjantaina. Esitystilaan eli liikuntasaliin pääsimme harjoittelemaan käytännössä vasta läpimenoaiheessa.

Saavutettiinko tavoitteet?

Oppilaat tuntuivat olevan tyytyväisiä roolisuorituksiinsa ja moni oppilaista kehuu lukeneensa kotonakin Kalevalaa. Näytelmä harjoiteltiin niin soljuvaksi, että kaikki onnistuivat esityksessä. Kukaan ei ”mokannut”, vaan moni näytteli yli odotusten.

Olen Leikkosen (2001, 201) kanssa samaa mieltä siitä, että lasten tekemien näytelmien tulee olla hyvin harjoiteltuja, jotta kyetään tarjoamaan onnistumisen kokemuksia. On tosi tärkeää, että oppilaat saavat ensimmäisistä esityksistään mahdollisimman suuren onnistumisen kokemuksen. Onnistumisen kokemukset ovat puolestaan hyvää ainesta itsetunnon kasvulle.

Harjoitusmenetelmät takasivat sen, että Kalevala alkoi kiinnostaa oppilaita enemmän. Keskustelin oppilaiden kanssa Kalevalasta ja huomasin positiivisten mielipiteiden lisääntyneen harjoitusprosessin aikana molemmissa ryhmissä. Oppilaat saivat antaa kouluarvosanan Kalevalasta myös molemmissa ryhmissä. Kaikki antoivat arvosanaksi seitsemän tai enemmän. Suurin osa arvioi eepoksen kiitettäväksi. Sain myös kuulla kommentteja, kuinka oppilaat olivat itsekin tutkineet Kalevalaa kotona.

Klaukkalan koulun oppilasyleisö piti kovasti näytelmästäme – heidän oppimansa hahmot heräsivät henkiin näytelmässä. Tässä hankkeessa minusta hienoa oli dramaturginen prosessointi toiminnallisesti.

6. TEATTERIESITYKSEN LYHYT OPPIMÄÄRÄ ALAKOULUSSA

- Mitä oppeja sovellan teatteriesityksen valmistamisessa ja ohjaamisessa

6.1 Millaisia näytelmiä ?

Leikkosen (2001, 201-202) mukaan näytelmän roolihenkilöiden, maailmankuvan ja sen käsittelemän todellisuuden olisi hyvä olla lähellä oppilaiden arkitodellisuutta. Silloin heidän olisi mahdollista ymmärtää roolihenkilöiden ajattelun logiikkaa, päämääriä ja tunnereaktioita. Jos tunnistaa näytelmän maailmaa, löytää sille vastineen omasta todellisuudestaan. Samalla omien tuntemusten siirtäminen roolihenkilöiden tuntemukseksi helpottuu.

Teksti kannattaa valita niin, että dialogi on tiivistä ja monologit ovat lyhyitä. Näin työskentely helpottuu eikä se ole oppilaille ylivoimaista. Valitettavasti tiiviitä dialogeja on tarjolla valmiina tosi vähän. Näin ollen ohjaajan on syytä sovittaa valmis teksti tai kirjoittaa näytelmä itse ryhmän tarpeita ajatellen. Näytelmän tulisi olla myös sellainen, jossa kaikilla olisi suhteellisen tasapuolisesti tekemistä. Aristoteelinen rakenne on minulle tärkeä lähtökohta näytelmää kirjoittaessa. Aristoteleen runousoppi on Halosen (2001, 207) mielestä draamakirjailijoiden raamattu ja kaikkien raamattujen tapaan se on altis tulkinnoille, yksinkertaistuksille ja väärinkäytölle. Aristoteelinen rakenne perustuu kolmijakoon alku, keskikohta ja loppu. ”Tämä jako on yleisinhimillinen kokemuksen kolminaisuus” (Halonen 2001, 207).

Jos draamateos on klassinen, osat sisältävät tämän saman kolmijaon. Jokainen kohtaus alkaa, kestää ja päättyy. Kaikessa on tahto, teko ja seuraus, olemme nuoria täyskasvuisia ja vanhoja. Aristoteleen mukaan draama jäljittelee elämää ja ihmistä toiminnan kautta. Aristoteelinen muoto kuvaa yleisesti ymmärrettävää, realistista ja loogista elämää. Aristoteelinen rakenne perustuu aikaan. Aika voi olla kronologista, epäkronologista (takauma, valhe, ennakointi, ennustus) tai tarina voi olla reaaliaikainen, venytetty tai typistetty. Halonen on kuitenkin sitä mieltä, että kaiken taiteen sääntö on: ”EI OLE MITÄÄN SÄÄNTÖJÄ.”

6.2 Riittävästi esityksiä

Leikkonen (2001, 201) toteaa, että näyttelijälle ensi-ilta on välietappi, sillä hänen työnsä jatkuu niin kauan kuin esityksetkin. Näytelmä kehittyy ja muuttuu edelleen ensi-illan jälkeen. Oppilaiden on päästävä oppimaan, miten esitys pidetään hengissä, miten ollaan yleisön kanssa vuorovaikutuksessa. Näytelmään harjoitellaan nimenomaan esittämistä varten. Esitysprosessi antaa palkinnon harjoitusprosessista. Ensi-iltana melkein kaikki esitykset kokevat valmistumisen ihmeen, kaikki tekevät parhaansa ja vielä vähän ylikin. Usein taso laskee toisessa esityksessä ja lähtee sitten uudelleen taas nousuun. Toisessa esityksessä ei ehkä olla niin keskittyneitä, vaan uskotaan homman olevan hanskassa. Leikkosen mukaan viides esityskerta lähtee nostamaan esityksen tasoa, mutta minun mielestä usein jo kolmannessa esityksessä nähdään usein huikeaa kehitystä. Leikkosen mielestä esitys on parhaimmillaan kymmenen kerran jälkeen, koska silloin esitys on kommunikaatiossa yleisön ja näyttelijöiden välillä. Esiintyjä kykenee aistimaan näyttämötilanteissa yleisön reaktioita ja soveltamaan ilmaisua parhaalla mahdollisella

tavalla. Harrastajien kanssa sopiva määrä olisikin 5 – 15 esityskertaa. Tavoitteena kannattaa kuitenkin olla se, että viimeinen esitys on kaikkein paras.

6.3 Yksittäinen opetuskerta ja harjoitusprosessi

Yksittäinen opetuskertaa voi verrata liikuntatunnin rakenteeseen.

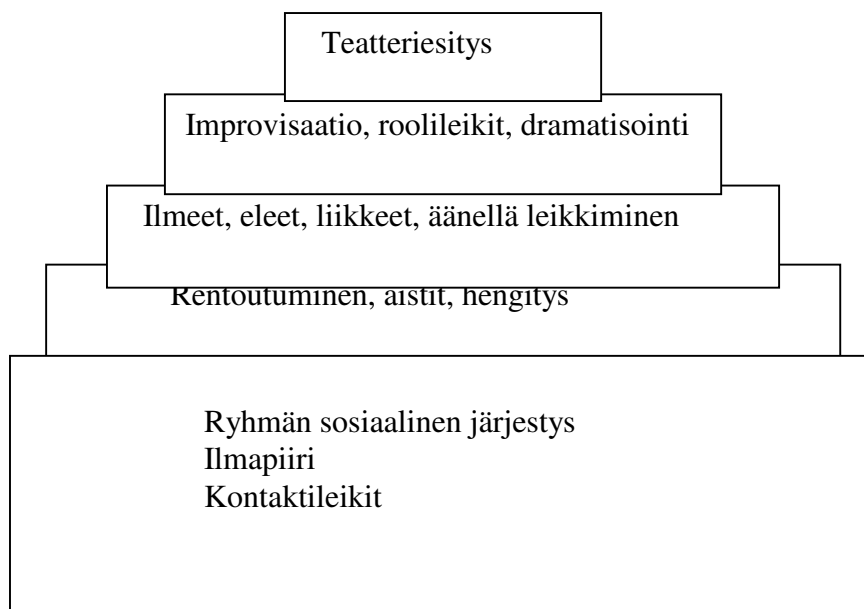
Liikuntatunti	Teatteri-ilmaisu
Alkuverryttely	Alkulämmittely
Venyttely	Keskittymisharjoitus
Opetettava asia	Opetettava asia
Loppuverryttely / rentoutus	Koonti / purku / rentoutus

Olen samaa mieltä Airaksisen & Tarvaisen (1997, 13) kanssa, että selkeä runko oppitunnille tai tuokiolle helpottaa sekä ryhmän työtä, että toimintaa. Tunti aloitetaan tutuilla leikeillä ja peleillä, jotka virittävät oppilaan aiheen äärelle (Leikkonen 2001, 202). Vähitellen siirrytään vaikeampiin tehtäviin. Jokaisella opetuskerralla tulisi olla yksi pääaihe ja tavoitteena aiheeseen liittyvien ominaisuuksien kehittäminen. Opettajan on tiedettävä, mitä hän haluaa opettaa kullakin opetuskerralla.

Opettajan tulee suunnitella myös koko harjoitusprosessin jatkumo. Jos huitelee sinne tänne suunnittelemattomasti antaa kuvan ettei hallitse opettamaansa asiaa. Tällöin oppilaiden motivaatio ja opettajan auktoriteetti katoavat. Myös oppilaiden tulee nähdä logiikka harjoituskertojen etenemisessä.

Teatteri-ilmaisun tavoitteet alakoulussa

- Mukailen Airaksisen & Tarvaisen ilmaisun portaita (1997, 9-13)

Ensimmäinen tavoite on tietenkin toimiva ryhmä, jossa on turvallinen, ilmaisulle otollinen ilmapiiri. Ryhmän täyspainoinen toiminta käynnistyy, kun on tutustuttu toisiin ja haettu oma paikka ryhmässä. Ohjaaja huolehtii turvallisen ja avoimen ilmapiirin syntymisestä ja ryhmän vuorovaikutuksen toimivuudesta. Harjoitteina käytetään mm. tutustumisleikkejä, nimileikkejä, kontaktileikkejä.

Toinen tavoite, tarkka ympäristön havainnointi, on ilmaisun lähtökohta. Tutkitaan omia ja muiden ihmisten reaktioita eri tilanteissa. Näin syntyy mielikuvia, miltä asiat tuntuvat, näyttävät ja kuulostavat. Tietoa saadaan myös siitä, miten aistihavainnot ja tunnetilat vaikuttavat ihmisen fyysiseen olemukseen ja käyttäytymiseen. Ensin keskitytään omaan käyttäytymiseen ja kokemusmaailmaan, sitten siirrytään muidenkin tarkkailuun. Harjoitteina käytetään aistiharjoituksia, tunnusteluleikkejä, hengitysharjoituksia, rentoutusleikkejä, assosiaatioleikkejä ja tarkkailutehtäviä.

Kolmas tavoite on ihmisten sanattomien viestien tiedostaminen, fyysinen ilmaisu, kehon kielen mahdollisuuksien löytäminen ja äänenkäytön ja puheilmaisun harjoittaminen.

Tutkitaan tarkemmin mitä ihminen voi ilmaista eleillään, katseillaan, toiminnallaan ja koko olemuksellaan. Tutustutaan äänenkäytön mahdollisuuksiin. Selkeys ja kuuluvuus kehittyvät harjoitteitten myötä, jos lapsi ymmärtää mitä sanoo, on sisäistänyt ajatuksen ja tilanteen, johon puhe liittyy. Harjoitteina voidaan käyttää miimiharjoituksia, still-kuvia, naamiroleikkejä, pantomiimi, äänimaisemat, artikulaatio- ja hengitysharjoituksia.

Neljäs tavoite on tilanteessa olemisen kyky, paneutuminen roolihenkilön tilanteeseen ja tunteisiin, karakterisointi liikkeen ja puheen avulla. Kun perustyökalut ovat hallussa on helppo siirtyä improvisaatioihin.

Viides tavoite on näyttämöllisen mielikuvituksen ja muototajun kehittyminen. Tehdään läheisistä teemoista esityksiä käyttäen ja soveltaen opittuja taitoja käytäntöön.

Kun esitystä alkaa suunnitella on asetettava tavoitteet niin, että ne on mahdollista saavuttaa käytössä olevalla tuntimäärällä. Tässä asiassa minulla on vielä paljon oppimista, aina tulee kiire. Tämä johtuu siitä, että tavoitteeni ovat olleet joko liian vaativat suhteessa opetusryhmään ja käytettävissä olevaan aikaan. Tai perusharjoituksiin on pysähdetty liian pitkäksi aikaa. Leikkosen mukaan (2001, 24) kokoillan näytelmän harjoitteluun on varattava vähintään 40 – 60 neljän tunnin mittaista harjoituskertaa. Ammattiteattereissa normaali harjoitusmäärä pääharjoituksineen ja ennakkoesityksineen on noin 60 kertaa. Musikaaleissa ja laulunäytelmissä harjoitusmäärä on usein 80 kertaa.

Teatteriesityksen valmistuminen (Hellström, Stenius, Toivanen 1990, 99-151) voi edetä vaikkapa näin: Tarinaan tutustuminen, Materiaalin keruuta ilmaisua varten, Tarina toiminnallisten tilanteiden sarjaksi, Tila ja lavastus, Valaistus ja tunnelma, Musiikki ja efektit, Kohtaus kohtaukselta, Roolityön tarkentaminen, Puvustus, Tarina puhtaaksi, Puheilmaisu, Tilanteessa oleminen, Rythmi ja kokonaisuus, Katkaisemattomia läpimenoja, Kenraaliharjoitus, Esitys.

6.4 Oppi-isäni teatterityössä: Stanislavski, Brecht, Mamet

Teatterin oppi-isiltä olen ottanut käyttöön periaatteita, jotka ovat mielestäni helposti toteutettavissa näyttämöllä ja jotka vievät näyttelijäntyötä eteenpäin. Tässä esittämäni poiminnot ja niiden sovellukset ovat subjektiivisia.

Stanislavski

”Näyttelijässä yhdistyvät materiaali, teos ja tekijä. Näyttelijä käyttää materiaalinaan itseään, omaa fyysistä ja psyykkistä olemustaan. Hänen materiaaliaan on toki myös näytelmän teksti, mutta kaikki, minkä hän kuvaa elää ja havainnolistuu vain hänen itsensä kautta.” (Rantala 1988, 39.)

Ajatus näkyväksi

Stanislavski kiinnitti huomiota aitoon näyttelemiseen. Näyttelijöiden on lähdettävä tekemään roolityötä omasta itsestään, omista ominaisuuksista. Eikä hän voi teeskennellä näyttelvänsä, silti näyttelijän on ikään kuin hypättävä roolihahmonsa housuihin. Huomaan, että tämä on ollut minulle aika tyypillinen ohjenuora, tietämättä Stanislavskin olleen tämän ajatuksen oppi-isä. ”Ajatelkaa niin kuin roolihahmonne ajattelevat.” Tämä on tietenkin liian vaikea ohje koululaisille, mutta johdattelen usein asioita niin, että koululaiset ymmärtävät ajatukseni. Esimerkiksi jos roolihahmon tulee näytellä pettynyttä, saatan kertoa taustatarinan, jotta oppilas ymmärtää paremmin, miten hänen pitäisi toimia. Kerron, että oppilas on tehnyt kovasti töitä ja harjoitellut paljon historian kokeisiin ja saakin kokeista kuutosen. Miltä oppilaasta tuntuu? Siirrä se ajatus nyt roolihenkilöösi. Jotta yleisö ymmärtää, näyttelijöiden on ajateltava, mitä he sanovat.

Olen huomannut, että ajatuksen voi saada helpommin ymmärretyksi jo tauottamalla puhetta. Lapset puhuvat yleensä ensin kaikki yhteen pötköön, ajattelematta, mitä sanovat. He eivät pysähdy pilkkujen tai pisteiden kohdalla, vaan yrittävät aluksi sanoa vuorosanansa mahdollisimman nopeasti. Tähän pitää puuttua. Jos lapsi / näyttelijä ei ymmärrä itse mitä hän sanoo, ei sitä voi yleisökään ymmärtää. Teksti on pilkottava lapsen kanssa pieniksi palasiksi. Auttaakseni lasta, vedän usein myös poikkiviivan lapsen tekstiin, mitä asioita hän voi puhua yhteen pötköön. Tämä tapa auttaa joitakin lapsia.

Fyysisten toimintojen metodi

Toiminta on näyttämötaiteen varsinainen kieli ja toiminnan rakentaminen on roolityön rakentamisen lähtökohta. Psykkisen fyysisyys ja fyysisen psyykkisyys ovat roolityön lähtökohdat. Miten pettymys näkyy roolihenkilön toimintana. Stanislavski painottaa nimenomaan, että näyttelemine on toimintaa. Vähätoiminen eläytyminen on pelkkää oleskelua, se ei riitä näyttämöllä. Jotta yleisö ymmärtää näyttelijöiden on ajateltava, mitä he sanovat ja näytettävä se toimintoina. Näyttelemine on näyttämistä.

Rytmi

Elävässä elämässä ihminen rytmittää esim. kävelemisensä eri tavoin. Vihainen ihminen kävelee taatusti eri tavalla kuin väsynyt ihminen. Tai näytelmäkohtauksen sisällä roolihenkilön kävely voi muuttua. Jos joku astuu korollaan kipeään varpaan päälle, roolihenkilön rytmi taatusti muuttuu. Näytelmässä *Renessanssi*, kohtauksessa: *95 teesiä*, Paavi tulee rauhallisesti kävellen lukemaan Martti Lutherin teesit seinältä, raivostuu, puhuu liioitellun hitaasti ja lopulta raivokkaan kovalla ja nopealla äänellä ja kävelee nopeasti pois.

Liikkeen lisäksi pyrimme rytmittämään myös puhetta, saadaksemme kohtauksen tuntumaan mahdollisimman aidolta.

Stanislavskin (1986,28) mukaan rytmi ilmeneekin pienissä fyysisissä toiminnoissa. Rytmien täytyy näkyä silmistä, pienistä liikkeistä. Ensin

toimitaan tietyssä rytmissä, sitten muutetaan käyttäytymisen rytmiä. Rytmii riippuu tilanteesta. Rytmien vaihteluilla saadaan todellakin aikaan uskottavaa ilmaisua.

Unohtakaa katsojat

Stanislavski pyrki harjoituksissa samaan näytelmäseurueen unohtamaan katsojat. Näin roolihenkilöt voisivat paremmin keskittyä itse toimintaan ja keskinäiseen kontaktiin näyttämöllä. Keskittyminen juuri siihen mitä tekee auttaa kyllä tässä asiassa, mutta jos on tehnyt teatteria vain vähän aikaa väitän, että katsomoon unohtaminen on todella vaikeaa lapsille. Osa kykenee siihen paremmin osa huonommin. Itseäni helpottavat näytellessä voimakkaat valot, kun en voi nähdä kunnolla katsomoon, en sitä niin paljon ajattelekaan, vaan keskityn siihen, mitä teen. Keskittymistä toki auttaa kuuntelemisen taito. Kannattaa kuunnella aidosti, mitä toisella on sanottavaa eikä vain mieti sitä, mitä minä sanon seuraavaksi.

Sanallinen toiminta

Sanallisen toiminnan alue on valtava. Ajatuksen voi ilmaista lauseella, huudahduksilla, sanoilla tai intonaatiolla. Ajatuksen välittäminen on toimintaa. Harjoittelimme joskus Renessanssi-näytelmän harjoitteluprosessin aikana jokaisen roolihenkilön yhtä lausetta miljoonalla eri tavalla, eri intonaatiolla, eri sanojen painotuksella, eri tauotuksella, eri murteilla, eri kielillä, eri tunnetiloissa, jotta löytäisimme kuhunkin kohtaukseen sopivan ilmaisun. Sitten tämä ilmaisu on kohdistettava vielä oikealla tavalla vastaanäyttelijään.
” Elävän, todella elävän ihmisen hahmon luominen - siinä suuren taiteen tehtävä” (Stanislavski 1986).

Brecht

Paavolaisen mukaan (1997, 348- 364) Bertolt Brechtin teorian keskeisin käsite on vieraannuttaminen.

Vieraannuttaminen

Vieraannuttaminen kuvaa katsojan ja esittäjän välisen suhteen tapaa: katsojan odotus rikotaan ja alkaa kriittinen ihmettely. Kriittinen ihmettely on yhteiskunnallisen vaikuttamisen ensimmäinen aste. Vieraannuttaminen tarkoittaa tutun tekemistä oudoksi, jotta sen ymmärtäisi paremmin. Tarkoituksena on osoittaa ristiriitojen olemassaolo ei kätkemään niitä. Vieraannuttamisen lisäksi Brecht tuo käsitteen gestus.

Gestus

Gestus on yhteiskunnallisella merkityksellä ladattu ele. Köyhä syö erilailla kuin rikas. Köyhäksi naamioitunut rikas syö erilailla kuin köyhä. Gestus on tärkeimpiä näyttelijäntyön välineitä, joilla analyysi välittyy. Se on yleisen löytämistä yksilöllisen ohitse. Gestusta käytimme harjoitellessamme Romeo ja Julia kohtausta näytelmässä *Renessanssi*. Poika näyttelee tyttöä eri tavalla kuin tyttö näyttelee tyttöä. Brecht ohjeisti näyttelijät myös tarkkailemaan ihmisen käyttäytymistä. Pahan ja epämiellyttävän roolihenkilön esittäminen helpottuu, kun voi ottaa etäisyyttä esittämänsä henkilön tekoihin.

Mamet

Mamet (1999, 89-94) on sitä mieltä, että näyttelemisen tarkoittaa toimimista, jonkin tekemistä. Näyttelemistä helpottaa, kun tietää mikä näyttelemisen päämäärä on. Saada työpaikka, laistaa nurmikon ajaminen, saada auto lainaan. Tiedämme, mitä tahdomme ja muutamme suunnitelmia sen mukaan. Ihminen, jolla on päämäärä elää. Hän ei kiinnitä huomiota itseensä, vaan ihmiseen, jolta hän haluaa jotain. Näytelmän jokainen henkilö haluaa jotain. Kaikki esimerkit tässä ovat yksinkertaisia, näyteltävissä olevia päämääriä. toisin sanoa näyttelijä kyllä keksii toimintatavan, jos tietää mihin pyrkii.

7. YHTEENVETO JA POHDINTA

Olen tutkinut tässä opinnäytetyössä teatterin keinojen käyttämistä koulussa ja aiheen olen rajannut vielä tarkemmin siihen, miten ohjaan ja dramatisoin teatteriesityksen koulussa. Esimerkkeinä olen käyttänyt näytelmiä *Tosse, Renessanssi ja Kalevala*. Tutkimusprosessin aikana olen huomannut käyttäväni samoja strategioita ohjausprosessien aikana. Mitä pitemmälle esityksen suuntaan on kuljettu, sitä enemmän on tiedostettu myös taiteelliset tavoitteet Kouluteatteriesityksen ei tarvitse olla kökkö tai kaavamainen. Tässä osiossa pohdin, mitä olen oppinut tätä opinnäytetyötä tehdessäni, mitä vaikeuksia opinnäytetyötä tehdessä on ollut ja mitä tulevaisuuden näkymiä teatteri tarjoaa minulle.

Yhteenvetoa

Tämä opinnäytetyön kirjoittaminen on tuonut minut uudestaan tutkimaan kouluteatteria ja sen mahdollisuuksia. Olen tyytyväinen, että jouduin tekemään tämän työn, sillä kaikesta kiireestä huolimatta tätä työtä tehdessäni olen oppinut paljon teatterin tekemisestä. Kirjoittaminen on auttanut jäsentämään omaksumaani tietoa. Tämä työ on mahdollistanut ns. hiljaisen tietoni kirjoittamisen ja avaamisen lukijoille. Samalla se on avannut omat silmäni rehellisesti tunnustamaan itselleni ne asiat, mitä jo osaan ja ne asiat, mitkä ovat minulle vielä epäselviä.

Opinnäytetyön pohjalta voin tehdä seuraavia johtopäätöksiä:

Draamatarinasta voi syntyä käsikirjoitus. Draamatarinan tekeminen helpottaa myös ohjausprosessia, sillä joihinkin rooleihin päästään syventymään draamatarinan prosessin aikana. Koulunäytelmiä tehtäessä kannattaa todella antaa aikaa ryhmän turvallisen ilmapiirin luomiseen ja koko näytelmäprosessin järkevään suunnitteluun. Opettajan kannattaa pohtia omassa suunnittelutyössään, mitkä työtavat soveltuvat parhaiten kulloistenkin tavoitteiden saavuttamisessa. Hyvällä suunnitelmalla näytelmäprojekti etenee aikataulun mukaan eikä aiheuta turhaa stressiä tekijöilleen, vaan mahdollistaa rauhasa oppimisen. Mielestäni sekä prosessi että lopputulos ovat tärkeitä. Kouluteatteriesitykset täytyy harjoitella huolella ja hyvin. Näin saadaan onnistumisen kokemus kaikille osapuolille sekä ohjaajalle että ohjattaville. Esitykset vaativat myös tietyn kypsymisajan, jotta ne puhkeavat kukkaan ensi-illassa. Ja kun iso työ on tehty, kannattaa esitystä esittää useampia kertoja, jotta se pääsee kasvamaan. Kouluteatterissakin pitäisi pyrkiä esittämään valmista näytelmää

vähintään viisi kertaa. Ainahan se ei ole mahdollista, jos työryhmä on suuri ja vaatii paljon resursseja, mutta ei kannata kuitenkaan tyytyä vain yhteen esityskertaan.

Tämä työ avasi näkemään myös sen, että minulla on hyvin käyttökelpoinen dramaturginen strategia rakentaa teatteriesitys. Liikun mielelläni eri tasoissa, *Renessanssissa* ja *Kalevalassa* oli vähintään kaksi tasoa. *Renessanssissa* oli kertojien maailma ja historian maailma. *Kalevalassa* liikuttiin jopa kolmessa eri tasossa: kertojien maailmassa, Kalevalan maailmassa ja Elias Lönnrotin maailmassa.

Tämän opinnäytetyön aikana minulla oli monta ohjaustyötä kesken. Pystyin kokeilemaan välittömästi käytännössä näyttelijäntyöstä lukemaani tietoa ja moni asia kirkastui. Näyttelemistä helpottaa todellakin se, jos tietää mikä on näyttelijän päämäärä ja näyttelemisen kannattaa suunnata päämäärän kohteeseen.

Koulussa opettaja joutuu usein ottamaan monta roolia teatteriesitystä tehtäessä. Pahimmillaan hän on teatteriesityksen käsikirjoittaja tai dramaturgi ja niiden lisäksi paljon muuta. Hän lavastaa ja puvustaa esityksen, varaa harjoitustilat, ohjaa esityksen, tekee mahdolliset koreografiat, hoitaa markkinoinnin, tekee käsiohjelmat, tekee kutsut, hoitaa musiikkiesitykset, valot ja äänentoiston. Parhaimmillaan hän tekee työyhteisössä yhteistyötä ja työt jaetaan kiinnostuksen, innostuksen ja osaamisen mukaan talon aikuisten ohjattaviksi vaikkapa kerhoissa. Yksi aikuinen pitää lavastuskerhoa, toinen puvustuskerhoa, kolmas kuoroa ja neljäs teatterikerhoa, viides huolehtii äänentoistosta ja valoista ja kuudes tekee lavastuksen.

Esityksen voi mainiosti tehdä valmiista käsikirjoituksesta, mutta usein koulussa joudutaan tekemään teatteria nollabudjetilla, joten luovuus pääsee ja joutuu kukkimaan. Esityksen voi mainiosti kirjoittaa näytelmän, sadun, kuvan, tilanteen, laulun, runon tai vaikkapa oppilaiden kokemusten pohjalta. Improvisaatiolla tuotetaan käyttökelpoista materiaalia. Alakoulun oppilaille dialogin tekstin tulee olla napakkaa eikä pitkiä monologeja kannata suosia paljoa, jotta ajatukset ja toiminta tulee esiin näyttelijäntyössä.

Olen ahkera, tunnollinen ja päämäärätietoinen ohjaaja. Ohjaajana olen myös kasvattaja. Pyrin olemaan tasapuolinen, oikeudenmukainen ja myös luotettava ohjaaja. Kuuntelen mielelläni oppilaiden ideoita, mutta kannan myös oman vastuuni. Vaadin silti vastuullisuutta, ahkeruutta ja sitoutumista myös oppilailta - se on osa pedagogiikkaani ja taiteilijuuttani.

Vaikeuksia

Aiheen rajaaminen on ollut vaikeaa, koska teatterilähtöisiä menetelmiä voi käyttää koulussa niin monella tavalla. Aiheen olisi voinut rajata tarkemmin, tämän lisäksi työssä on liikaa toistoa. Jotkin asiat olen avannut myös tosi pikkutarkasti. Pääajatuksena oli tehdä opinnäytetyö työelämän tarpeita varten, opettajalle, joka ei tiedä näistä asioista mitään. Käsitteiden kirjo on tuottanut myös omat ongelmansa käsitteiden määrittelyssä. Luku Tosse on ollut hyvin sekava ja olen yrittänyt kirjoittaa sen useaan otteeseen auki. Nyt uskon siinä olevan jotain logiikkaa. Työn tekemisessä on ollut kiire, koska olen työelämässä. Työtä on päässyt tekemään räätiväsyneenä ja ajatus ei ole kulkenut kirkkaana. Työtä on ollut kuitenkin mielenkiintoista tehdä, sitten kun työhön on päässyt käsiksi.

Tulevaisuuden näkymiä

Tulevaisuudessa haluan keskittyä vielä enemmän teatterin tekemiseen. Minulla on mahdollisuus jatkaa ohjaamista ja opettamista ainakin Teatteri Jukolassa ja Arkadian lukion taidelinjassa.

Tämän lisäksi teen lastenteatteria Mansikkamäki-ryhmän kanssa. Minulla on paljon uusia oppeja näyttelijäntyöstä esim. gestus, yhteiskunnallisella merkityksellä ladattu ele. Maltan tuskin odottaa, että pääsen kokeilemaan niitä taas käytännössä.

Kalevalasta haluaisin ehdottomasti tehdä vielä esityksen Arkadian lukioon. Sitä olisi herkullista työstää taidelinjan kanssa. Haluan tehdä näitä draamatarinoita yhä uudelleen, ja kuulla ja näkyväksi saattaa niiden kehyksissä yhä uusia ryhmiä, dramaturgiseen käyttöteoriaan nojaten ja teatterin palkitsevaan haastavuuteen yhä uusia lapsiryhmiä johdattaen.

LÄHDELUETTELO

- Airaksinen Raija & Tarvainen Elise 1977. Karhunkämmen – ilmaisukasvatuksen ohjaajan opas
- Arvaja Sanni, Lairio Sini 2007. Kekristä kevätjuhlaan Helsinki: WSOY
- Bogart Anne 2004. Ohjaaja valmistautuu Jyväskylä: Gummerus
- Grönholm, I. (toim.) 1994. Ilmaisun monet kielet, Opetushallitus
- Halonen, Pentti 2001. Dramaturgian mustavalkoiset vaihtoehdot: aristoteelinen ja ei-aristoteelinen. Pekka Korhonen – Anna-Leena Østern (toim.) Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena Kustannus oy
- Heikkinen, Hannu 2005. Draamakasvatus-opetusta, taidetta, tutkimista. Jyväskylä: Gummerus
- Hellström, M., Stenius, N., Toivanen, T. 1990. Kerho-opas peruskoulujen teatterikerhoille. Helsinki: Nuorisokasvatusliitto.
- Hou P. 2000. Näyttelijäidentiteetti. Tulkintoja omaelämäkerrallisista puhenäkökulmista. Helsinki: Teatterikorkeakoulu
- Johnstone, Keith 2003. Impro - Improvisoinnista iloa elämään ja esiintymiseen. suom. Simo Routarinne. Helsinki: Yliopistopaino
- Korhonen, Pekka, 2005. Johdanto. Pekka Korhonen & Raija Airaksinen (toim.) Hyvä hankaus- teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö
- Kuosmanen, Merenkylät, 1971. Opin Lukemaan, Tampere: Valistus
- Lehtonen, Ulla, 2005. Aikamatkoja - draamamenetelmät historian opetuksessa. Pekka Korhonen & Raija Airaksinen (toim.) Hyvä hankaus – teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö
- Leikkonen Jouni, 2001. Alkuharjoitteista roolin rakentamiseen. Pekka Korhonen- Anna-Lena Østern (toim.) Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena Kustannus oy
- Leikkonen, Jouni, 2005. Miten ajatella teatteriksi? Teatteriesityksen kieli ja kielioppi-lyhyt oppimäärä. Pekka Korhonen & Raija Airaksinen (toim.) Hyvä hankaus – teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö
- Mamet, David, 1999. Tosi ja epätosi, Arkijärkeä ja harhaoppia näyttelijälle. Helsinki:

Terra Cognita

- Mäkinen, Kirsti 2004. Sammon sanat. Keuruu: Otavan Kirjapaino oy
- Opetushallitus, 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Vammalan kirjapaino Oy
- Østern, Anna-Lena, 1994. Pedagoginen draama, artikkeli teoksessa Ilmaisun monet kielet. Helsinki: Painatuskeskus oy
- Owens, A. & Barber, K. 1998. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus.
- Paavolainen, Pentti, 1997. Eurooppalaisen teatterin historiaa monimuoto-opetuksena. Helsinki: Teatterikorkeakoulu
- Rantala, Raija-Sinikka, 1988. Näyttelijä-auteur , Teatterikorkeakoulun julkaisusarja N:o 8 Näkökulmia Stanislavskilaisuuteen. Helsinki: Valtion painatuskeskus
- Rentola, K. 1993. " Tieni taiteen maailmaan". Teoksessa A-M.Nurmi (toim.) Tie teatteri-ilmaisuun. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.
- Suojanen. U. 1992. Toimintatutkimus koulutuksen ja ammatillisen kehittymisen välineenä. Helsinki: Finn Lectura.
- Toporkov V.O. 1986. Toiminnasta tunteeseen, Stanislavski muistiinpanoja, suomennos Martin Kurten, Heikki Mäkelä, Teatterikorkeakoulun julkaisuja No 1 / 1984. Helsinki: Valtion painatuskeskus

Liite 1 Kalevala-näytelmä käsikirjoitus

KALEVALA

Alkumusiikki...

1. MITÄ TE LUETTE?

Kertojat

Venla ja Hanna-Leena istuvat luokassa ja lukevat Kalevalaa. He ovat juuri riidelleet. Venla on tosi kiukkuinen ja Hanna-Leena tyytyväinen. Jasmin tulee...

Jasmin: Hei! Mitä te teette?

Kukaan ei vastaa. Jasmin tulee lähemmäs. Kurkkaa kirjaan.

Jasmin: Hei! MITÄ te luette?

Venla: Mitäs luulet? Kalevalaa!

Jasmin: Mikä se on?

Venla: No tämä!

Jasmin: Ai, se kirja! Kuka sen on kirjoittanut?

Hanna-Leena: Elias Lönnrot

Venla: Niin, mutta äskenhän sä sanoit, ettei se sitä itse ole kirjoittanut.

Hanna-Leena: Elias halusi kerätä runoja eri puolella Suomea. Hän käveli ja hiihti paikasta toiseen, ja kirjoitti käsin muistiin 60 000 runosäettä. Näistä runoista Elias kokosi päätteoksensa Kalevalan

Jasmin: Miksei se liikkunu autolla?

Hanna-Leena: Ei silloin ollut autoja eikä kännyköitä.

Venla: Eikä ees tv:tä

Jasmin: No mitä ne teki iltasin?

Venla: No kerto niitä tarinoita toisilleen

Hanna-Leena: ..ja runoja...

2. PERINNELEIKKIÄ

Lapset leikkivät jotain perinneleikkiä pihalla, vanhaa aikaa.

Laulu:

Rump, rump rullaa, reka, reka rellaa.

Seisahdupas Sekarlo. Se vastoin käy, se vastoin käy.

hnestippaa kallista looraa. Esikunta arestippa röskyttä rös.

Vetokilpailu: Aurinko vai kuu?

Kumpi voittaa?

Lapsi: Elias!

Lapset: Elias tulee!

Juoksevat kertomaan vanhemmille.

ELIAS! ELIAS!

Elias: Iltaa taloon ! Olen Elias Lönnrot ja kerään vanhoja runoja. Saanko tulla sisään.

Muut: Iltaa

Äiti: Käykää peremmälle!

Isä: Runonkeruumatkalla?
 Elias: runonkeruu!
 Lapset: Kertokaat taas niitä tarinoita!
 Kertokaa!

Elias: Nin voisitko sinä Ontrei kertoa minulle jonkun tarinan tai laulu. Osaat kuulemma paljon lauluja ja tarinoita.

Isä: Olipa kerran Kalevalassa vaka vanha Väinämöinen

Äiti: Tietäjä iän ikuinen.

3. VÄINÄMÖISEN SOITTO

Väinämöinen soittaa.

4. MIKÄ MIES VÄINÄMÖINEN OLI?

Hanna-Leena: Väinämöinen oli taitava laulaja. Maankuulu.

Jasmin: Maankulu? Mitä se tarkoittaa?

Venla: No se oli kuuluisa laulaja.

Hanna-Leena: Vähän niinku Lauri Tähtä

Venla: E nmemmin niinku Lordi

Jasmin: Lauloko se heviä?

Venla : Vai hevisti ainaki se oli ittepäinen

5. VÄINÄMÖISEN JA JOUKAHAISEN RIITA

Väinämöinen on poistumassa näyttämöltä, kun törmää Joukahaiseen.

Joukahainen: Väisty!

Väinämöinen: Väisty itse, vanhemmalleen on on annettavatiet

Joukahainen : Kiitos viisaammalle on annettava ietä!

Väinämöinen: Mitä sinä muka tiedät?

Joukahainen: : Tiedän, että kädessä on viisi sormea.

Väinämöinen: Nauraa. Tuonhan tietävät jo lapsetkin.

Joukahainen: Tiedän myös, että koiralla on neljää jalkaa.

Väinämöinen: Vieläkö tiedät jotain, vai joko tietosi loppuivat ?

Joukahainen; Tiedän myös milloin maailma syntyi!

Väinämöinen: NYT Valehtelet Joukahainen... ei sinua silloin nähty, kun maailma luotiin!

Joukahainen: Ellet usko minua... usko miekkaani, lähde vanha

Väinämöinen miekan mittelöön!

Väinämöinen: En pelkää miekkaasi, mutta sinun kanssasi keho raukka en viitsi taistella.

Joukahainen: Raukka? Vai sanoit sinä raukka! Kuule tuollaisen urhon

minä laulan läävän nurkkaan siaksi!

Väinämöinen: Vai laulat!

Painu suohon Joukahainen,

Kuole sinä kurja raukka.

Suo sinut hukuttakoon.

Joukahainen uppoaa suohon Väinämöinen poistuu.

Joukahainen: PYÖRRYTÄ PYHÄT SANASI! PÄÄSTÄ MINUT TÄÄLTÄ!

Väinämöinen: Mitä annat minulle, jos päästän sinun suosta?

Joukahainen: Saat uuden kännykkäni...nokia...

Väinämöinen: En huoli, on noita itselänikin.

Joukahainen: Saat uuden mp-kolmoseni!

Väinämöinen: En huoli! On noita itselläni!

Joukahainen: Aion! Saat Aion!

Väinämöinen: En huoli on noita Its..mitä sinä sanoit?

Joukahainen: saat Aion!

Väinämöinen: Aion! Tokihan minä pyhät sanani pyörrän.

Nouse suosta Joukahainen.

Älä kuole kurja raukka!

Suo sinut päästäköhön!

Aino! Aino!...

(Poistuu)

6. JOUKAHAINEN KERTOO ÄIDILLE

Joukahainen: Äiti, Äiti!

Äiti tulee...

Äiti: No mikä hätänä?

Joukahainen: Ei mikään...

Äiti: Ei mikään? Mitä sitten huusit?

Joukahainen: Oi Äitini, minun on syytä itkeä kaikki elämäni päivät!...

Lupasin tyttäresi vanhalle vapisevalle Väinämöiselle!

Äiti: Lupasit Väinämöiselle?

Joukahainen: Lupasin...

Äiti: koko ikäni olen toivonut sukuuni suurta miestä! Ei ole syytä surra,

kun saan vävykseni Väinämöisen! Hyvin teit poikani!

Äiti poistuu, Aino kuulee kaiken!

7. AINON JA JOUKAHAISEN RIITA

Aino: Mitä sä oot tehny?

Joukahainen: En mitään.

Aino: Lupasit minut vanhalle, vapisevalle Väinämöiselle?

Joukahainen: Sehän on hyvä mies sinulle! Sillähän on valtaa ja rahaa!

Aino: Olkoon, mutta mä en tykkää siitä!

8. MIKÄ NARTTU?

Jasmin: Miksi se Aino oli niin narttu?

Hanna-Leena: MIKÄ?

Jasmin: Narttu?

Venla: Tarkotatko sanaa ranttu?

Jamin: (Hermostuu) No joo ranttu, ranttu!

Hanna-Leena: Mikä se on?

Venla: Ylpeä!

Jasmin: Väinämöinen oli rikas ja..

Hannaleena: Aino ei tykänny siitä!

9. AINON SOITTO

Aino soittaa rannalla kannelta. Soiton aikana kaverit tulee kuuntelemaan...

Kaveri 1: Sä soitat niin kauniisti!

Kaveri 2: oot sä vihanen

Kaveri 3: Vai surullinen?

Kaveri 4: Mikä sulla on hätänä?

Aino: Ai mikä mulla on hätänä? Mulla on maailman typerin veli!

Kaveri2: Ai Joukahainen?

Kaveri1: Mitä se on tehny?

Aino: Joukahainen möi minut!

Kaveri 1: Möi?

Kaveri 2: Eihän ihmistä voi myydä?

Aino: Sanopa tuosille idiootille! Joukahainen lupasi minut vanhalle vapisevalle Väinämöiselle!

Päästäkseen itse pälkähästä!

10. ÄITI EI YMMÄRRÄ?

Äiti: Ainoo, AINO!

Aino: Heippa tytöt, mutsi tulee!

Tytöt poistuvat...

äiti: Hei täälähän sinä olet! Kuule, minä ajattelintilata limusiinin teidän häihinne!

Aino: Äiti!

Äiti: Joo, joo, kun tuollainen suurmies saadaan sukuun! Ja ketä me kutsutaan häihin?

Aino: Ei tule häitä!

Äiti: Höpsis Aino, totta kai sinä otat Väinämöisen, hieno mies!. Minä menen nyt tekemään listaa kutsuvieraista!

11. KERTOJAT

Jamin: No joutuiko se Aino naimisiin?

Hanna-Leena ja Venla pudistavat päätään...

12. AINO HUKUTTAUTUU

Aino: Sydämeni on kipeä,

Pääni on raskas.

Ei mua itke isä, ei pane pahaksi äiti...

Lähden syvien aaltojen alle!

13. VEDENNEITOJEN TANSSI:

"Pieni ankanpokanen"

Aino tanssii mukana pois.....

14. AINO JA VEDENNEITOJEN TANSSI

Titanic-teemalla

15. VÄINÄMÖINEN RUNOILEE

VÄINÄMÖINEN: OI AINO! MITÄ TEIT! JÄRJEN VEIT JA MINUSTA ORJAN TEIT!

Miksi en pystynyt pidättämään Vellamon neitoa? En tiedä miten eläisin? Olisipa äitini elossa hän varmaan neuvoisi minua.

16. ELIAS RUNOILEE

Elias: Mitä se Väinämöisen äiti neuvoi?
 Isä: Mene Pohjolaan?
 Lapset: POHJOLAAN!
 Elias: Pohjolaan?
 Äiti: Nouda vaimoksesi paras Pohjolan tyttäristä.
 Elias: Paras Pohjolan tyttäristä?
 Lapset: PARAS TYTTÄRISTÄ!

17. VIHAINEN JOUKAHAINEN

Vaka vanha väinämöinen! koston sinulle! ammun jousipyssylläni hevosesi ja sinä putoat mereen!

18. KERTOJAT

Jasmin: Ampukse Joukahainen Väinämöisen mereen?
 Hannaleena: Jep, Kolmannella nuolella
 Venla: Kolmannella?
 Hannaleena: Kolmannella nuolella Joukahainen osui Väinämöisen hevoseen ja Väinämöinen syöksyi mereen?
 Jasmin: Hukkuko se?
 Venla: Ei, Väinämöinen ui meren selällä kuin pölkky.
 Hannaleena: Sitten suuri lintu Lapista, kuljetti Väinämöisen Pohjolaan.

19. POHJOLASSA

Väinämöinen voihkii..tytär kävelee ohi ja hakee kiiruusti äidin

Pohjan tytär: Äiti! tuolla rannalla on vieras mies.
 Tulevat äidin kanssa...
 Akka: Sekö se täällä voihkii?
 Tytär: Oi sinua ukkopaha! (auttaa Väinämöisen lavalle)
 Akka: Vieraallapa olet maalla nyt!
 Väinämöinen: Olen, olen.
 Akka: Ken olet miehiäsi?
 Väinämöinen: Ennen minua sanottiin laulajaksi Kalevalan kankailla.
 Tytär: Äiti se on se ...
 Akka: VÄINÄMÖINEN!
 Tytär: Väinämöinen?
 Väinämöinen: Soispa Jumala, että kotiin pääsisin.
 Akka: Mitä maksat minulle, jos saatan sinut omille maillesi ?
 Väinämöinen: Annan kypärillisen kultaa ja huovallisen hopeaa?!
 Tytär: Kultaa ja hopeaa!
 Akka: Kullasta en huoli, en liioin hopeasta!
 Tytär: Äiti!
 Akka: Kullat ovat lasten leluja , hopeat hevosten helyjä! MUTTA OSAATKO TAKOA SAMMON? SAMMON , JOS TAOT omille maillesi sinut saatan ja saat tyttäresi puolisoksesi.
 Väinämöinen: (innostuu) Saan tyttäresi?
 Tytär: ÄITI !

Väinämöinen: Jos pääsen kotiini, lähetän luoksesi Ilmarisen, sepän. Hän taitaa takoa sammon.

Akka: Sille annan tyttäreni, joka takoo sammon.

20. VÄINÄMÖINEN KOSII POHJOLAN TYTÄRTÄ

Akka lähtee tyttären kanssa. Tyttäreltä putoaa huivi.

Väinämöinen: Tule neiti rekeeni?

Tytär: Miksi tulisi rekeesi ?

Väinämöinen: Tule vaimokseni, mesileivän leipojaksi Kalevalan kartanoihin!

Tytär: Kumman on olla parempi, tyttärenkö isänsä luona vai miehelässä miniän.

Väinämöinen: Tule neiti rekeeni!

Tytär: Orjaa harvoin rakastetaan., miniää ei milloinkaan.

Väinämöinen: En ole mitätön mies.

Tytär: Tulen, jos työnnät veneen vesille käsin koskematta.

(juoksee ylpeänä pois)

Väinämöinen: (yleisölle) Pelkäänpä, ettei ole koko maailmassa miestä, joka sen tekisi.

20. KERTOJAT

Hannaleena: Oliko se Pohjolan tytärki narttu sun mielestä?

Venla nauraa, Jasmin suuttuu.

21. Ilmarisen pajassa

Ilmarinen: Missä olet viipynyt Väinämöinen?

Väinämöinen: Pimeässä Pohjolassa.

Ilmarinen: Tiedätkö jotain uutta?

Väinämöinen: Pohjolassa on kaunis neito.

Ilmarinen: Kaunis neito?

Väinämöinen: Puoli Pohjanmaata ylistää häntä, mutta kenenkään vaimoksi hän ei suostu.

Ilmarinen: Ei suostu ?

Väinämöinen: Pääsin kotiin, kun lupasin että taot Sammon siellä ja

Ilmarinen: Lupasitko minut Pohjolaan pelastaaksesi henkesi?

Väinämöinen: Saat kaunokaisen itsellesi.

Ilmarinen: EN LÄHDE POHJOLAAN !

Väinämöinen: Okei, okei, mutta tiesitkö, että Osmon pellon pientareella kasvaa kukkalatva-kuusi?

Ilmarinen: (epäluuloisena) kukkalatvakuusi?

Väinämöinen: Sen latvassa kumottaa kuu, oksilla seisoo Otava.

22. NOIDUTAAN

Jasmin: (noituu) Sinä ranttu narttu olet pian lanttu!

Venla: Sinähän olet kuin Väinämöinen.

Jasmin: Ai miten niin?

Hannaleena: Väinämöinen taikoi Ilmarisen Pohjolaan !

Jasmin: Taikoi vai ?

23. ILMARINEN SAAPUU POHJOLAAN

Tytär: Kukas SINÄ olet ?

Akka: Miksi sinua eivät koirat haukkuneet ? Tunnetko Ilmarisen, jota sanotaan taitavaksi sepäksi ?

Ilmarinen: Olen ITSE Ilmarinen.

Akka: Kun taot minulle sammon saat palkaksi tyttäresi.

Tytär: Äiti !

24. ELIAS KIRJOITTA

Elias: Ilmarinen takoi kultakaarisen jousen?

Lapset: Ei kelpaa!

Isä: Seuraavaksi tulikin punainen sotavene.

Lapset: Ei kelpaa!

Äiti: Nyt tulee kultateräinen aura

Lapset: Ei kelpaa!

Elias: hän kutsui tuulet lietsomaan...

25. TUULIEN TANSSI

(Grieg, Peikkojen tanssi)

26. SAMPO

KULTAA

JAUHOA

SUOLAA

Akka: SAMPO!

27. KERTOJAT

Jasmin: Oliko se sampo ikiliikkuja?

Venla: Oli tai ei niin Pohjolan akka ihastui siihen.

Hannaleena: Hän kätki sammon Pohjolan kivimäkeen 9 sylen syvyyteen ja 9 lukon taakse!

Jasmin: Miksi?

Venla: Arvokkaat esineet joutuu lukkojen taakse.

28. ILMARINEN KOSII

Ilmarinen: Joko nyt tulet minulle Pohjolan neito ?

Tytär: En vielä!

Ilmarinen: Et vielä?

Tytär: Kaikilla rannoilla en ole vielä käynyt, en ole leikkinyt kaikilla ahoilla. ...

Pohjolan neito kävelee ylpeästi pois.

29. KERTOJAT

Hannaleena: Mutta kyllä Ilmarinen sai Pohjolan tyttäresi.

Venla: Ja Pohjolassa vietettiin komeat häät.

Jasmin: Se Pohjolan tytär oli vähän niinku Vikkan?

Venla ja Hannaleena: Vikkan ?

Jasmin: Ruotsin prinsessa Viktuuria, sillä on häät ensi kesänä. Vaikka mä en oo Kalevalaan perehtynyt, niin kyllä mä nään prinsessa-asiat tiedän.

Hannaleena: No toivottavasti sille Vikkanille ei käyny niin surullisesti kun
 Jasmin: Kun Englannin prinsessa Dianalle?
 Venla: No tavallaan kävi.
 Jasmin: Ajoko paparazzit sitä takaa ja sekin ajo kolarin?
 Hanaleena: Metsän pedot ajo sitä takaa
 Jasmin: Ja?
 Venla: Huonosti kävi.

30. LÄHTÖ SAMPO-RETKELLE

Väinämöinen: Veljeni, seppo Ilmarinen, miksi olet katkeralla mielellä ?
 Ilmarinen: Meillä ei ole sampoa. Se on Pohjolassa ja siinä on ikuinen onni.
 Väinämöinen: Veljeni, seppo Ilmarinen, noutakaamme Sampo Pohjolasta!
 Ilmarinen: Sampo on yhdeksän lukon takana Pohjolan kivimäessä.
 Väinämöinen: Veljeni seppo Ilmarinen, noutakaamme Sampo!

Lähtevät ....

Joukahainen: Minne matka miehet ?
 Ilmarinen: Noutamaan SAMPOA POHJOLASTA !
 Joukahainen: Ottakaa minutkin mukaan, minä käyn miehestä silloin kun on tarve tapella.

31 KERTOJAT

Jasmin: (nauraa) minäkin käyn miehestä silloin, kun on tarve tapella. Mutta kuka se Lellinkäinen oli?
 Venla: Tarkotat varmaan Lemminkäistä ?
 Hanna-Leena: Siis Kaukoniemen Kaukomieltä.
 Venla: Ahti Saarelaista
 Hanna-Leena: Joka kosi ylhässukuista Kyllikkiä.
 Venla: Kosipa, kosi, vaikka Kyllikillä niitä kosijoita riitti.
 Hanna-Leena: Väitetään, että Kyllikki oli niin kaunis, että jopA AURINKO JA KUU KOSIVAT HÄNTÄ POJILLEEN PUOLISOKSI.
 Jasmin: Eihän Kyllikki suostunu.?

32. KYLLIKKI

Kyllikki kävelee lavalle. Tytöt kehuvat Kyllikkiä. Pojat tulevat kosimaan, Kyllikki kieltäytyy.

Kyllikki: Tuhlaatte aikaanne turhaan. En mene Ruotsiin, en Ranskaankaan.

Lemminkäinen ja äiti

Lemminkäinen: Lähden tästä kosimaan Kyllikkiä.
 Äiti: Älä lähde, sillä Kyllikin suku on sinun sukuasi ylhäisempi.
 Lemminkäinen: Ehkei sukuni ole hänen sukunsa vertainen, mutta olen toki itse komea.

Samaan aikaan tytöt kisailevat lavalla.

Lemminkäinen: Onko saarella sijaa, jotta voisin kisailla neitojen kanssa.

Neito 1: Onpa kyllä.

Neito 2: Hyvindhän on täällä sijaa paimenpoikana karkeloida.
(neidot pilkkaavat Lemminkäistä)

Lemminkäinen: Tahdon Kyllikin kanssa kisailla.

Kyllikki: Mitä ? Sinua kauniimman minä haluan.

Lemminkäinen ryöstää Kyllikin.

Lemminkäinen: Ette kerro tästä kellekään!

Neidot huutavat kauhussaan ja ihailien.

Kyllikki: Päästä minut !

Lemminkäinen: Minulla on porche ja omakotitalo, en ole köyhä poika. Ole minun maire marjani .

Kyllikki: Tulen puolisoksesi, jos hylkää turhat taistelot.

Lemminkäinen: Hylkään, jos jätät tanhusi.

Äiti: Ole kiitetty jumalani, kun annoit minulle mieluisan miniän.

33. KERTOJAT

Jasmin: Pitivätkö he lupauksensa?

Venla: Jonkin aikaa:

Hannaleena: Sitten Lemminkäinen lähti illaksi kalastamaan eikä tullut illaksi kotiin.

Venla: No Kyllikki tästä hermostui ja lähti kylille.

34. TANSSI: KYLLIKKI KYLILLÄ

35. LEMMINKÄISEN KOTONA

Lemminkäinen: Äiti pese paitani. Minä lähden sotaan, Kyllikki on rikkonut valansa.

Kyllikki: Älä lähde sotaan! Kävin vain kylillä.

Lemminkäinen: Mitä vaimojen valoista. Tuo tänne sotisopani.

Äiti: On meillä kotona olutta, tuon sinun juotavaksi.

Lemminkäinen: En huoli, tuo sotisopani niin lähden Pohjolaan !

Äiti: Älä armas poikani lähde.

Lemminkäinen: Lähden katsomaan suostuuko Pohjolan neito vaimokseni.

Äiti: Sinullahan on vaimo Kyllikki.

Lemminkäinen: Kyllikki on kylänkävijä.

Äiti: Älä lähde, pohjolan pojat ovat noitia, he sinut loitsevat.

Lemminkäinen: Minutko ?

36. KERTOJAT

Jasmin: No eikö se Pohjan tytär mennyt naimisiin Ilmarisen kanssa.

Hanna-Leena: Mutta oli sillä muitakin kosijoita ennen sitä

Venla: Ja Pohjolan akka, Louhi, lupasi tyttärensä Lemminkäisele sitten, kun tämä on ampunut Tuonelan joutsenen.

Jasmin: No onnistuiko Lemminkäinen?

Hanna-Leena: NO ei !

37 ÄITI JA LEMMINKÄINEN

Kyllikin kaverit: Tuonelan joessa on ruumis!

Äiti haravoi

Ensin tulee paita, sitten hattu, sitten kangasmytty.

Äiti: Voisinpa virvoittaa hänet henkiin.

(Laulaa)

SUONETAR SOREA AUTA: ILMAN IMPI LUUTA LIITÄ: MEHILÄINEN
METTÄ KANNA: HENKI LEMMINKÄISELLE ANNA:

Lemminkäinen: Olipa makeaa unta!

Äiti: Miten jouduit Tuonelan jokeen.

Lemminkäinen: Minun piti ampua Tuonen joutsen ..

Äiti: Kaikkea puhutkin! Kiitä jumalaasi ja onnea, joka herätti sinut henkiin.

Mennään kotiin..

Lemminkäinen: Mennään...

38. KERTOJAT

Jasmin: Siis Lemminkäinenkin kosi Pohjolan neitoa ,mutta ei saanut sitä.

Venla: Niin ja Pohjolassa pidettiin häät.

Hanna-Leena: Mutta onnea ei kestänyt kauan

Jasmin: Ja pojat lähti sampoa noutamaan Pohjolasta

39. SAMPORETKI

Akka: Mitä kuuluu urheille miehille ?

Väinämöinen: Tulimme jakamaan Sampo.

Akka: Ei ole kahden sampoa jakaa.

Väinämöinen: Ellet anna osaa Sammosta, me otamme sen kokonaan.

Akka: Oho vanha Väinämöinen, en anna sampoa.

Väinämöinen: OHO Pohjolan emäntä. Otan Sammon.!

40. PERHE

Elias : Ei sitä Sampo kukaan saanut.

Kiitos Ontrei. Kiitos ! Hyvää ehtoota.

(Yleisölle)

Lukekaa Kalevalasta miten sille Sammolle kävi. Kalevalasta löytyy monta jännää juttua.

41. KERTOJAT

Jasmin lähtee nopeasti:

Venla: Mihn sä meet?

Jasmin: Kirjastoon, että ehdin varata Kalevalan.

